

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

**ZRUŠENÍ SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM
S LIKVIDACÍ Z ROZHODNUTÍ SOUDU**

Diplomová práce

Jan Vozár

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Daniel Patěk, Ph.D.

Praha, leden 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Vlčnově 11. 1. 2012

.....

Jan Vozár

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji touto cestou panu JUDr. Danielovi Patěkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a především projevenou ochotu při tvorbě mé diplomové práce. Děkuji také JUDr. Lucii Horčíčkové za patronaci a umožnění zisku cenných zkušeností.

Dále děkuji rodičům a celé své rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. POJEM A VÝZNAM SOUDNÍ LIKVIDACE.....	3
2. DŮVODY ZRUŠENÍ SPOLEČNOSTI S LIKVIDACÍ SOUDEM.....	5
2.1 Zákonné důvody.....	6
2.1.1 Důvody obecné	6
2.1.2 Důvody zvláštní	9
2.2 Faktické příčiny.....	10
3. PRŮBĚH PROCESU LIKVIDACE SPOLEČNOSTI.....	14
3.1 Postup soudu předcházející zrušení společnosti	14
3.2 Vstup společnosti do likvidace.....	15
3.3 Revokace rozhodnutí.....	16
3.4 Likvidační plán.....	16
3.5 Jednání s třetími osobami.....	17
3.6 Přihlášení pohledávek do likvidace.....	18
3.7 Majetková podstata a její správa	19
3.7.1 Zjištění a zajištění majetku	20
3.7.2 Obvyklé formy zpeněžení majetkové podstaty.....	21
3.8 Rozdělení likvidačního zůstatku	22
3.9 Archivace dokumentů	23
3.10 Ukončení likvidace a zánik společnosti	24
3.11 Obnova likvidace.....	24
4. OSOBA LIKVIDÁTORA.....	26
4.1 Vznik funkce likvidátora.....	26
4.2 Osobní předpoklady pro výkon funkce likvidátora.....	27
4.3 Právní postavení likvidátora.....	28
4.4 Práva a povinnosti likvidátora.....	29
4.4.1 Oznámení vstupu společnosti do likvidace věřitelům	30
4.4.2 Sestavení likvidační účetní rozvahy	31
4.4.3 Povinnosti likvidátora jakožto orgánu společnosti	32
4.5 Odpovědnost likvidátora	33
4.5.1 Obecná odpovědnost za škodu.....	33

4.5.2	Odpovědnost likvidátora za nepodání insolvenčního návrhu	34
4.5.3	Trestněprávní odpovědnost	35
4.5.4	Správněprávní odpovědnost	36
4.6	Zánik funkce likvidátora	36
4.6.1	Odstoupení likvidátora z funkce	37
4.6.2	Odvolání likvidátora z funkce	38
4.6.3	Zánik práva vykonávat činnost	38
4.7	Plnění povinností likvidátora po zániku jeho funkce	39
5.	NÁKLADY NA LIKVIDACI SPOLEČNOSTI.....	39
5.1	Vymezení nákladů	39
5.2	Hotové výdaje likvidátora	40
5.3	Hotové výdaje likvidátora pohledem Vrchního soudu v Praze	40
5.4	Odměna likvidátora	41
5.5	Srovnání způsobu odměňování likvidátora a insolvenčního správce	42
6.	PROBLÉMY VYVSTÁVAJÍCÍ V PRAXI	44
6.1	Nedostatečná vybavenost a kapacity soudů	44
6.2	Změny související s účinností nového Insolvenčního zákona	45
6.3	Právní důsledky změny koncepce sídla obchodní společnosti	46
6.4	Nedostatečná spolupráce státních orgánů	47
6.5	Nedostatečná administrativní správa ze strany soudů	48
6.5.1	Nevedení statistik soudních likvidací	48
6.5.2	Neexistence jednotné metodiky	49
6.6	Generování prostředků na úhradu nákladů likvidace	49
7.	PRÁVNÍ ÚPRAVA DE LEGE FERENDA.....	50
7.1	Východiska nové právní úpravy	51
7.2	Dopad navržené právní úpravy na oblast likvidací	52
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	57
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
	ABSTRAKT	62
	ABSTRACT.....	64
	KLÍČOVÁ SLOVA.....	66

ÚVOD

Obchodní společnost je entitou, s jejímž vznikem, existencí a zánikem se pojí systém přesně stanovených pravidel, která jsou obsažena v příslušných právních předpisech. V této diplomové práci, pro niž jsem si zvolil téma Zrušení společnosti s ručením omezeným s likvidací z rozhodnutí soudu, se budu zabírat závěrečnou fází existence společnosti, která nenastává na základě rozhodnutí osob majících na společnosti majetkovou účast, avšak v důsledku její nečinnosti, pasivity či porušování právních předpisů, což vede k následnému zrušení takové společnosti s likvidací z rozhodnutí soudu.

Cílem této práce je zpracovat téma, které do jisté míry uniká zájmu odborné veřejnosti, ačkoliv jenom na základě rozhodnutí Městského soudu v Praze jsou ročně zrušeny řádově stovky obchodních společností.¹ Počet soudních likvidací není zanedbatelný, což může být způsobeno mezerami v právní úpravě či v právní praxi, a pokud takové skutečně existují, je jedním ze záměrů této práce tyto mezery či nedostatky identifikovat a podrobit je kritickému zkoumání.

Jak je patrné z názvu zadání, zaměřuji se pouze na likvidaci společnosti s ručením omezeným. Hlavním důvodem pro toto vymezení je fakt, že společnost s ručením omezeným je nejvíce rozšířeným typem obchodní společnosti v České republice. To je dáno především smíšenou povahou společnosti s ručením omezeným, která kombinuje výhody společností osobních, kdy společníci nejsou odděleni od obchodního vedení společnosti, a výhody společností kapitálových, kdy je základní kapitál společnosti oddělen od kapitálu společníků, což umožňuje nezávislost společnosti na osobním majetku společníků. S ohledem na uvedenou charakteristiku a kombinaci dalších příznivých faktorů se tedy jedná o ideální formu pro malé a střední podnikání. V České republice je proto nejrozšířenější korporační jednotkou.

¹ Dle sdělení Městského soudu v Praze, Oddělení styku s veřejností, Mgr. Jaroslav Rozsypal.

Jak plyne z podstaty likvidačního procesu, průběh likvidace obchodní společnosti se velmi podobá insolvenčnímu řízení. Oba procesy se vyznačují podobnou terminologií a stejnými postupy, a proto se budu mimo jiné zabývat srovnáním likvidace a insolvenčního řízení u těch institutů, u kterých je možno nalézt vzájemnou podobnost.

Rád bych pojednal o současném stavu soudních likvidací, a to nejen na základě odborné literatury, ale také dotazování likvidátorů a soudců. Práci jsem rozčlenil do tří hlavních okruhů. První část bude věnována pojmu soudních likvidací a jejich významu a příčinám, které vedou k rušení společností z rozhodnutí soudu. Zde se pokusím o vymezení této oblasti za pomoci zákonných ustanovení a zároveň s ohledem na činnost rejstříkových soudů a likvidátorů. Ústřední část bude zaměřena na průběh likvidace a osobu soudem jmenovaného likvidátora. V závěru práce hodlám vytyčit stěžejní problémy, které se se soudními likvidacemi pojí a současně identifikovat možné cesty dalšího vývoje ve zvolené oblasti, zvláště co se týče připravovaných legislativních změn.

1. POJEM A VÝZNAM SOUDNÍ LIKVIDACE

Zrušení společnosti s likvidací z rozhodnutí soudu, zkráceně soudní likvidace, bývá také často označována jako likvidace nedobrovolná. Důvodem je skutečnost, že sama společnost nemá na rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací vliv, a pokud jsou splněny zákonné podmínky, nemůže dotčená společnost požadovat zrušení takového rozhodnutí.

Likvidace obchodní společnosti je procesem, který významně ovlivňuje české podnikatelské prostředí a nejen v souvislosti s ekonomickou a finanční krizí posledních let nabývá na významu. Likvidace společnosti je obecně nahlížena jako komplex právních a jiných úkonů sledujících ve svých důsledcích vypořádání majetkových a dalších poměrů zanikajícího majetkového subjektu.² Soudní likvidace začaly být v posledních letech palčivým problémem a zasloužily by si daleko více pozornosti, než se jim aktuálně dostává. Jak bude uvedeno v dalších kapitolách, soudní likvidace se týkají především tzv. „mrtvých společností“ tedy společností, které již fakticky nevykonávají svoji činnost, jejich statutární orgány s nimi pojí pouze formální zápis v obchodním rejstříku a jako takové měly být již řadu let zrušeny.

Skrze existenci tohoto typu společností dochází k „zaplevelení“ obchodních rejstříků,³ což následně vytváří značné komplikace při činnosti rejstříkových soudů. S tímto praktickým problémem je nutno konfrontovat také zákonodárce – pouze jasná a jednoznačná právní úprava může do budoucna zabránit problémům, s nimiž se rejstříkové soudy potýkají v současnosti. Jak likvidátoři, tak i rejstříkové soudy volají po zjednodušení likvidačního procesu a vytvoření dokonalejšího a přísnějšího systému odpovědnosti společníků a statutárních orgánů za existenci a činnost společnosti.

² Kratochvílová, J.: *Likvidace, likvidační projekt a jeho součásti*. 3. přeprac. vyd. Prospektrum 1998, str. 11.

³ Dle sdělení Jiřího Hovorky, zaměstnance tiskového oddělení ministerstva spravedlnosti, tvoří tzv. „mrtvé“ společnosti až jednu čtvrtinu z celkového počtu registrovaných společností.

Zaplevelení obchodního rejstříku množstvím nefunkčních společností je způsobeno celou řadou faktorů, které mají společného jmenovatele, jímž je dosud neujasněná koncepce a funkce obchodního rejstříku, resp. role státu při jeho spravování a dohledem nad společnostmi. Východiskem pro danou problematiku by měla být teoretická koncepce určující, jak by měl stát zodpovídat za to, že společnosti budou vykonávat svoji činnost v souladu se zákonem a podzákonnými právními předpisy, že budou splňovat všechny stanovené náležitosti a povinnosti zákonem na ně kladené ve vztahu k obchodnímu rejstříku, a to od vzniku společnosti až do jejího zániku. Před hledáním řešení je tedy nutné položit si otázku, nakolik má stát dohlížet na věcnou správnost údajů zapsaných u jednotlivých společností v obchodním rejstříku, jaké k tomu má mít nástroje a s jakým časovým horizontem má operovat. Při vytváření vhodné koncepce se musíme vyhnout dvěma extrémům, ke kterým je možno při neuvážené tvorbě právních předpisů dospět.

a) Rejstříková přísnost

První možným přístupem je rejstříková přísnost. Soud by na zapsaných subjektech rázně vynucoval aktualizaci zapsaných údajů a soulad stavu faktického se stavem zapsaným. Soud by disponoval rozsáhlým úřednickým aparátem, který by se věnoval zkoumání podnětů třetích osob, ověřoval skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku a následně se snažil na společnosti domoci nápravy závadného stavu. Na podporu zvolené metody by byl zaveden systém různorodých sankcí, peněžitou pokutou počínaje, zákazem činnosti konče.

b) Benevolence rejstříkových soudů

Jedná se o metodu, která je aplikována v tuzemském právním prostředí. Ačkoliv jsou stanoveny podmínky pro zveřejňování a vedení údajů v obchodním rejstříku, vynucování stanovených pravidel není důsledné, takže stále ve větší míře dochází k již zmíněnému zaplevelování obchodního rejstříku množstvím nefunkčních společností. Vzniknuvší stav je však v českém prostředí zapříčiněn spíše nedokonalou organizací obchodních rejstříků a dalšími souvisejícími faktory, které jsou blíže popsány v následujících kapitolách, než nedostatečnou právní úpravou.

Před vnesením jednoho ze shora uvedených principů do právního řádu, je nutné mít na vědomí, že obchodní společnosti slouží především k podnikání, které pro své fungování nezbytně vyžaduje co nejmenší administrativní zátěž, ať už v podobě časových omezení či administrativních překážek. Oba přístupy jsou ve vzájemném nepoměru, poněvadž čím větší důraz bude kladen na dozor státu nad společnostmi, tím hůře se jim bude podnikat a zejména v prostředí zahraničního obchodu budou ztrácet konkurenceschopnost. Menší státní zásahy umožňují společnostem snadnější podnikání, ale zákonitě roste počet různých excesů, co do neplnění zákonných požadavků a povinností, což v důsledku vede k nárůstu nefunkčních společností, o jejichž existenci nikdo nejeví zájem.

Na soudní likvidace je tedy nutno pohlížet nejen jako na proces, který souvisí s existencí té které obchodní společnosti, ale také jako na oblast právního prostředí, která odráží přístup zákonodárce k vedení registru obchodních společností.

2. DŮVODY ZRUŠENÍ SPOLEČNOSTI S LIKVIDACÍ SOUDEM

Nerespektování ekonomických zákonitostí společně s nedodržením právem stanovených povinností může vést ve svém důsledku až ke zrušení obchodní společnosti.⁴ Důvody, pro které vstupuje obchodní společnost do likvidace, je možno rozdělit do dvou skupin. Primární skupinou jsou důvody zákonné, kdy soud rozhoduje o vstupu společnosti do likvidace na základě zákonem taxativně vymezených důvodů. Druhou skupinou jsou příčiny a okolnosti faktické, které z dikce zákona patrné nejsou, často předchází důvodům zákonným a týkají se především vzniku, existence a činnosti společnosti. Budu se zabývat zejména analýzou důvodů faktických, kterak jsou pro charakter soudních likvidací určující.

⁴ Kratochvílová, H.: *Zrušení firem. Likvidace a úpadek se vzory podání*. Praha: C. H. Beck, 2002. str. 18.

2.1 Zákonné důvody

Zákonné důvody jsou právní skutečnosti, na základě kterých se společnost zrušuje, resp. dochází k nucenému zrušení společnosti soudem. Soud je povinen vždy před tím, než rozhodne o zrušení společnosti s likvidací, stanovit společnosti lhůtu k odstranění příčiny, pro kterou bylo navrženo zrušení, je-li toto odstranění možné.⁵ Pokud ani po výzvě soudu nesjedná společnost nápravu, přistoupí soud ke zrušení společnosti s likvidací. Zákon rozeznává dvě skupiny důvodů nuceného zrušení.

2.1.1 Důvody obecné

Soud může na návrh státního orgánu nebo osoby, která osvědčí právní zájem, rozhodnout o zrušení společnosti a o její likvidaci z důvodů, které jsou uvedeny v § 68 odst. 6 ObchZ. Oprávněným subjektem může být celá řada osob a státních orgánů. Předpokladem aktivní legitimace navrhovatele je prokázání právního zájmu na věci. Mnohost oprávněných subjektů dokládá i skutečnost, že státním orgánem může být také státní zastupitelství, jestliže dospěje k závěru, že předmět podnikání společnosti je nedovolený.⁶ Ke zrušení společnosti soudem z důvodů uvedených v § 68 odst. 6 ObchZ může dojít jen na základě návrhu, přičemž dle ustanovení § 120 odst. 1 OSŘ je navrhovatel rovněž povinen označit důkazy k prokázání svých tvrzení.

a) Existence pasivní společnosti

Jedná se o případy, kdy se v uplynulých dvou letech nekonala valná hromada společnosti, nebo v uplynulém roce nebyly zvoleny orgány společnosti, kterým skončilo nebo jejichž všem členům skončilo funkční období před více než jedním rokem, anebo společnost po dobu delší než dva roky neprovozuje žádnou činnost.⁷ Důvodem zrušení je v tomto případě nečinnost společnosti nebo dotčených orgánů po zákonem stanovenou dobu. Dvouletá lhůta, během které se nekonala valná hromada, počíná běžet

⁵ § 68 odst. 7 ObchZ.

⁶ Štenglová, I., Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 9. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 227.

⁷ § 68 odst. 6 ObchZ písmeno a).

ode dne konání poslední valné hromady společnosti, přičemž se jedná o lhůtu hmotně právní, jejíž běh se tedy řídí ustanovením § 122 ObčZ.⁸

b) Existence společnosti či její činnost je v rozporu s právními předpisy

Okolnosti, které jsou uvedeny v navazujících ustanoveních § 68 odst. 6 ObchZ, pak souvisí s porušováním povinností vztahujících se k činnosti a existenci společnosti. Soud tedy dále zruší společnost s likvidací v případě, že:

Společnost pozbude oprávnění k podnikatelské činnosti.⁹ Nejedná se však o situaci, kdy společnost pozbude jedno či více z několika podnikatelských oprávnění, při zachování byť jen jednoho takového oprávnění, v takovém případě společnost pro pozbytí oprávnění k podnikatelské činnosti zrušit nelze.¹⁰ K pozbytí oprávnění dojde zejména rozhodnutím živnostenského úřadu při ztrátě podmínek pro výkon živnostenského podnikání, a to jak všeobecných, tak zvláštních,¹¹ či pozbytím oprávnění k výkonu podnikatelské činnosti dle zvláštních právních předpisů.

Zaniknou předpoklady vyžadované zákonem pro vznik společnosti, anebo společnost nemůže vykonávat činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky.¹² V případě společnosti s ručením omezeným se jedná např. o poklesnutí základního kapitálu pod 200.000 Kč anebo o to, že výše vkladu společníka klesne pod 20.000 Kč, přičemž takový stav by mohl nastat pouze pochybením rejstříkového soudu v důsledku fikce zápisu podle § 200db odst. 3 OSŘ.¹³ Co se týče nepřekonatelných rozporů mezi společníky, ponechává zákon posouzení poměrů mezi společníky zcela na uvážení soudu. Bude se jednat zejména o situaci, kdy mají společníci rozdílné názory na obchodní vedení společnosti a ohrožují tak její chod tím, že nejsou schopni přijmout společně žádné rozhodnutí.

⁸ Adamík, Pilátová, Richter: *Likvidace obchodní společnosti*, Anag, 2008. str. 31.

⁹ § 68 odst. 6 ObchZ písmeno b).

¹⁰ Štenglová I., Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 272.

¹¹ § 6 a § 7 zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon.

¹² § 68 odst. 6 ObchZ písmeno c).

¹³ Štenglová I., Štenglová I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 272.

Společnost porušuje povinnost vytvářet rezervní fond.¹⁴ Příslušnou právní úpravu nalezneme v § 124 ObchZ, který vymezuje vznik a použití rezervního fondu. Účelem rezervního fondu, který je společnost s ručením omezeným povinna vytvářet, je sanace jejích provozních ztrát. Děje se tak formou čerpání ze zdrojů, které k tomu společnost v průběhu ziskových let v rezervním fondu akumuluje. Zájem státu, který dbá na dodržování povinnosti při vedení rezervního fondu, tak směřuje především k ochraně věřitelů a k předcházení úpadku v důsledku náhlých výkyvů v hospodaření společnosti.

Společnost porušuje ustanovení § 56 odst. 3 ObchZ.¹⁵ Důvod uvedený pod písmenem e) se týká společností, jejichž předmětem podnikání je činnost, kterou podle zvláštních právních předpisů může vykonávat pouze fyzická osoba a společnost porušuje povinnost vykonávat tuto činnost pouze pomocí osob, jež jsou k tomu podle zvláštních předpisů oprávněny. Typicky jde o činnost vykonávanou podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii a zákona č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky. Zákon zpravidla nepředepisuje, v jakém vztahu má taková osoba ke společnosti být. Nemusí jít tedy jen o společníka, ale vztah takové osoby ke společnosti může být založen pracovní, mandátní, popřípadě i jinou smlouvou, nestanoví-li zákon jinak.¹⁶

Společnost neplní povinnost prodat část podniku nebo se rozdělit, uloženou rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže podle zvláštního právního předpisu.¹⁷ V případě, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže zjistí, že soutěžitelé uskuteční spojení v rozporu s jeho pravomocným rozhodnutím, rozhodne o opatřeních nezbytných k obnově účinné soutěže.¹⁸ Nejsou-li společností akceptována a realizována stanovená opatření, je dán důvod pro zrušení společnosti s likvidací.

¹⁴ § 68 odst. 6 ObchZ písmeno d).

¹⁵ § 68 odst. 6 ObchZ písmeno e).

¹⁶ Štenglová, I., Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 9. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. str. 162.

¹⁷ § 68 odst. 6 ObchZ písmeno f).

¹⁸ § 18 odst. 5 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

2.1.2 Důvody zvláštní

Vyjma případů zrušení společnosti s likvidací soudem uvedených v § 68 odst. 6 ObchZ vstupuje společnost s ručením omezeným do likvidace také v několika dalších případech vymezených obchodním zákoníkem.

Jedná se například o situaci, kdy soud rozhodne o neplatnosti společnosti podle ustanovení § 68a odst. 2 ObchZ. Je třeba rozlišovat pojem nucené zrušení společnosti a pojem neplatnost společnosti. Úprava neplatnosti obchodní společnosti poskytuje řešení pro případy, kdy byl proces konstituování obchodní společnosti stížen vadami, pro které lze vážně pochybovat o tom, zda obchodní společnost vůbec po právu vznikla. Protože z důvodu ochrany právní jistoty třetích osob nelze připustit, aby kdykoli později po svém vzniku mohla být existence takové společnosti zpochybňována, obsahuje obchodní zákoník pravidla, která určují, kdy není obchodní společnost platná. Po vzniku společnosti již nelze zrušit rozhodnutí, jímž se povoluje zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku, a je vyloučena žaloba na určení, že společnost nevznikla, je tedy možné pouze vyslovení neplatnosti společnosti. Tuto neplatnost může prohlásit pouze soud, a to i bez návrhu, jestliže je splněna některá z podmínek stanovených zákonem.¹⁹ Po rozhodnutí o neplatnosti společnosti pak na základě ustanovení § 68a odst. 3 ObchZ ke dni právní moci rozhodnutí soudu vstupuje společnost do likvidace.

Další případ nalezneme v §113 odst. 6 ObchZ, tedy: *„Nedojde-li k převodu volného obchodního podílu vyloučeného společníka a valná hromada nerozhodne do 6 měsíců ode dne, kdy k vyloučení společníka došlo, buď o snížení základního kapitálu o vklad vyloučeného společníka, nebo o tom, že ostatní společníci převezmou jeho vypořádací podíl v poměru svých obchodních podílů za úplatu ve výši vypořádacího podílu, může soud společnost i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci.“*²⁰ Posledním případem je stav, kdy se u společnosti s ručením omezeným spojí všechny obchodní podíly do rukou jednoho společníka. Společník je pak povinen nejpozději do 3 měsíců od spojení obchodních podílů zcela splatit všechny peněžité vklady, nebo převést část

¹⁹ § 68a odst. 2 ObchZ.

²⁰ Adamík, Pilátová, Richter: *Likvidace obchodní společnosti*. Anag, 2008. str. 31.

obchodního podílu na jinou osobu. Neučiní-li tak, soud společnost zruší i bez návrhu a nařídí její likvidaci.²¹

Jistou ochranu poskytuje obchodním společnostem § 68 odst. 7 ObchZ, který dává dotčenému subjektu možnost napravit závadný stav, a to tak, že před rozhodnutím o zrušení společnosti musí soud stanovit lhůtu k odstranění důvodu, pro který bylo zrušení společnosti navrženo, jestliže je takové odstranění možné. Teprve pokud společnost ve stanovené lhůtě nedostatky neodstraní, může soud přistoupit k jejímu zrušení. Toto ustanovení dále rozvíjí Vrchní soud v Praze, když ve svém rozhodnutí vyslovil: „*Odstranění důvodu zrušení podle § 68 odst. 7 ObchZ znamená nejenom zanechání porušování povinností společnosti, ale i navození takového stavu, který stav předvídaný zákonem a jsoucí důvodem pro zrušení společnosti změni.*“²²

2.2 Faktické příčiny

V článku 3.1 jsou podrobně rozebrány příčiny, které jsou formálním předpokladem pro zrušení společnosti soudem. Aby byl správně pochopen proces likvidace a jednání likvidátora, je vhodné zaměřit pozornost také na příčiny plynoucí z faktických okolností. Ve velké většině případů jsou soudní likvidace důsledkem nečinnosti společnosti, která může být zapříčiněna kupříkladu smrtí společníků či statutárních orgánů, neshodami mezi společníky, často se jedná také o tzv. mrtvé „readymade společnosti.“²³ Níže je uvedeno několik případů, které skýtají jistá specifika a které ovlivňují budoucí průběh likvidace.

a) Figurování tzv. bílého koně v obchodní společnosti

„Bílý kůň“ je pojmem z oblasti kriminologie. Bývá tak označována osoba, která je vmanipulována do účasti na obchodní společnosti s cílem zakrýt trestnou činnost osoby manipulující a která formálně se společností nemá žádnou spojitost.

²¹ § 119 ObchZ.

²² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 2. 2007, sp. zn. 7 Cmo 358/2006.

²³ „Předzaložená“ společnost. Nevyvíjí žádnou činnost, je založená za účelem prodeje konečnému zákazníkovi.

Na začátku 90. let byl tento systém využíván zejména pro odběr zboží v souvislosti s podnikatelskou činností společnosti bez úmyslu za toto zboží zaplatit, či s cílem převést již předluženou společnost na třetí osobu. Organizace této a obdobných činností dostává na přelomu desetiletí naprosto jiné rozměry a požívá organizačního zastřešení formálně nezúčastněné třetí osoby. Jde o právnické osoby, které nabízejí „odkup“ zadlužených společností, do nichž dosadí třetí osoby odborně vyškolené pro jednání s policií a věřiteli. Z takto organizované činnosti se pak stává velmi výhodný obchod.²⁴

Pro budoucího likvidátora představuje podobně „postižená“ společnost celou řadu komplikací. Z počátku jde o nesoučinnost statutárních orgánů a společníků likvidované společnosti. Na likvidátora se následně obracejí státní orgány (Policie ČR, státní zastupitelství, správci daně a další) a v neposlední řadě se likvidátor dostává do konfliktu s nespokojenými věřiteli. Obchodní společnosti, které se staly shora popsaným způsobem nástrojem v rukou pachatelů trestné činnosti, pak představují pro likvidátora dramaticky zvýšenou zátěž.

b) Účast cizí státní osoby na společnosti s cílem zajištění trvalého pobytu

Obchodní zákoník umožňuje účast zahraničních osob v českých právnických osobách.²⁵ Spojitost se soudními likvidacemi je následující. Předpokladem pro získání víza k pobytu přesahujícímu 90 dnů je mimo jiné doklad potvrzující účel pobytu v ČR. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky stanoví: „*K žádosti o udělení víza k pobytu nad 90 dnů je cizinec povinen předložit doklad potvrzující účel pobytu na území,*²⁶“ přičemž velmi často jde o zaměstnání či podnikání na území ČR. Dle sdělení plk. Libora Krejčíře²⁷ je v souladu s interními metodickými pokyny za doklad potvrzující účel pobytu na území v souvislosti s podnikáním považován také výpis z obchodního rejstříku, který dokládá účast žadatele o udělení víza na české právnické

²⁴ Čerpáno ze zprávy publikované Asociací na ochranu věřitelů. Autor neuveden. Asociace na ochranu věřitelů České republiky [online]. 2010 [cit. 2011-10-25]. www.anov.cz/problematika-pohledavek/vseobecne/bili-kone-kvetouci-kriminalni-byznys/.

²⁵ § 24 odst. 1 ObchZ „Zahraníční osoba se může podle ustanovení tohoto zákona podílet na založení české právnické osoby nebo se účastnit jako společník nebo člen v české právnické osobě již založené.“

²⁶ § 31 odst. 1, písm. b) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR.

²⁷ Zástupce ředitele útvaru Oblastního ředitelství služby cizinecké policie Brno.

osobě. Výhodné pro žadatele je zvláště to, že může o udělení víza žádat ze zahraničí prostřednictvím zastupitelského úřadu. V minulosti docházelo ke zneužití účasti na obchodní společnosti tak, že vstupem do společnosti získal cizozemec titul pro pobyt na území České republiky a po uplynutí stanovené doby se stal předpokladem pro získání trvalého pobytu.

Likvidátor tak často přichází do styku se společnostmi, ve kterých jsou společníky a statutárními orgány cizozemci. Bydliště osob bývá v rejstříku uvedeno v zahraničí, osoby jsou nekontaktní, společnost nemá v plné výši splacen základní kapitál a nikdy nevyvíjela žádnou činnost. Vzhledem k množství obdobně založených společností se tedy svým způsobem jedná o samostatnou kategorii likvidací z hlediska jejich příčin.

c) Prodej obchodního podílu předlužené společnosti do zahraničí

V případě, kdy se společnost dostala do ekonomických potíží a výsledkem bylo její předlužení, byl oblíbenou praxí českých podnikatelů prodej obchodního podílu na zahraniční, ideálně právnickou osobu. Výsledkem byla nemajetná, nekontaktní a věřiteli nepostihnutelná společnost, od níž se její původní společníci distancovali s odkazem na nové majitele. Logickým důsledkem pak byla likvidace společnosti z rozhodnutí soudu, která svou nečinností zavdala k podání návrhu třetí osobou ke zrušení této společnosti s likvidací. Situaci alespoň částečně ve prospěch věřitelů zvrátil Nejvyšší soud, z mého pohledu velmi důležitým, i když diskutovaným rozhodnutím.²⁸

Co se týče skutkových okolností, jednalo se o následující případ. Obchodní společnost A měla jediného společníka, který svůj 100% obchodní podíl v ekonomicky nestabilní společnosti bezúplatně převedl na nabyvatele, právnickou osobu sídlící na Kypru. Věřitel společnosti B se neúspěšně u soudu prvního stupně a u soudu odvolacího snažil prokázat svůj právní zájem na vyslovení neplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu. Soud prvního a druhého stupně shodně rozhodly, že návrhovátelem není věcně legitimován, neboť nebyl účastníkem smlouvy o převodu obchodního podílu, ani se smlouva nedotkla jeho právní sféry. Proti tomuto rozhodnutí se věřitel

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 387/2006, ze dne 26. června 2007.

dovolal k Nejvyššímu soudu ČR s tím, že smlouva o převodu obchodního podílu byla uzavírána na straně převodce s nekalým úmyslem vyhnout se odpovědnosti za společnost a její závazky. Taková smlouva je pak podle dovolatele v rozporu s dobrými mravy a podle ustanovení § 39 ObčZ absolutně neplatná. Dovolatel dále uvádí, že se předmětný převod obchodního podílu přímo dotknul jeho postavení coby věřitele, neboť nabyvatel, mimo nejasné sídlo, neměl také žádnou snahu pokračovat v podnikatelské činnosti a právní nároky věřitele vůči společnosti se staly prakticky nevymahatelné.

Nejvyšší soud ČR dospěl k následujícímu závěru: „*Aktivně legitimována k žalobě na určení neplatnosti smlouvy je i osoba, která není účastníkem smlouvy, jestliže by vyhovění žalobě mohlo mít příznivý dopad na její právní postavení.*“²⁹ Dále Nejvyšší soud ČR odkazuje na princip loajality a uvádí, že se jedná o výkladové pravidlo, v jehož rámci je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti společníka vůči společnosti. Za použití principu loajality pak lze nepochybně dovodit, že jednou z povinností společníka při převodu obchodního podílu je, že převodem obchodního podílu nesmí neúměrně a neodůvodněně ohrozit další činnost a existenci společnosti, v daném případě tím, že by převodem obchodního podílu došlo k zneužití a obejití povinností, jež by pro společnost plynuly z eventuelní likvidace či prohlášení konkursu na majetek společnosti.

Nejvyšší soud ČR tak svým rozhodnutím rozvinul aplikaci principu loajality, když vyslovil, že jej společník musí respektovat i při převodu obchodního podílu. Ačkoliv dle názoru mnohých tímto přistupuje Nejvyšší soud k výkladu pojmu loajality extenzivně, lze i přes zčásti opodstatněnou nesouhlasnou polemiku zkoumané soudní rozhodnutí označit za přínosné, zejména s ohledem na snahu zvýšit ochranu věřitelů společnosti.

d) Účast cizí státní osoby na společnosti s cílem nabýt nemovitosti

Samostatnou skupinu tvoří společnosti, které byly v minulosti založeny výhradně za účelem nabytí nemovitosti, za majetkové účasti cizozemců na této

²⁹ Nejvyšší soud České republiky stejný názor vyslovil i ve svém rozsudku, sp. zn. 2 Cdon 1690/97 ze dne 15. 6. 1999.

společnosti. Pouze tuzemec nebyl dříve žádným způsobem omezen při nabývání nemovitostí v České republice, přičemž slovem tuzemec rozumíme fyzickou osobu s trvalým pobytem a právnickou osobu se sídlem v České republice.³⁰ Cizinci pak měli jen omezené možnosti při nabývání nemovitostí, a jelikož ObchZ umožňuje účast zahraničních osob v českých právnických osobách,³¹ jednalo se o oblíbený způsob, jak obejít uvedená zákonná ustanovení a jak se účastnit podnikání na českém realitním trhu. Společnosti tak byly často zakládány českými zprostředkovateli pouze za účelem nabytí nemovitosti zahraniční osobou, načež po následném dalším transferu došlo k faktickému opuštění společnosti, a tím také ke vzniku některého ze zákonných důvodů pro zrušení společnosti s likvidací. Po vstupu České republiky do Evropské unie bylo nutno upravit pravidla nabývání nemovitostí cizozemci a tedy i devizový zákon. Ačkoliv byla vyjednána dvě přechodná období, poslední uplynulo v květnu 2011 a cizozemci již mohou nabývat nemovitosti v České republice bez omezení. Jelikož se v obchodním rejstříku stále vyskytují společnosti, které vykazují shora uvedené znaky a budou s největší pravděpodobností zrušeny s likvidací, jedná se stále o otázku ve vztahu k soudním likvidacím aktuální.

3. PRŮBĚH PROCESU LIKVIDACE SPOLEČNOSTI

Důvody, pro které dochází ke zrušení společnosti s likvidací, byly podrobně popsány v kapitole třetí. Níže se hodlám zabývat samotným průběhem soudní likvidace, jeho případnými eventualitami a okolnostmi, s nimiž je nutné se vypořádat, pokud má likvidace zdárně dospět ke svému konci.

3.1 Postup soudu předcházející zrušení společnosti

Podnět, na základě kterého je následně zahájeno řízení o zrušení společnosti, podávají nejčastěji státní orgány – typicky finanční úřad, živnostenský úřad, státní zastupitelství či sám rejstříkový soud – v případě, že zjistí porušení povinností ze strany společnosti, které zákon sankcionuje ve svém důsledku až rozhodnutím o zrušení společnosti s likvidací. Příslušnost soudu k projednání podnětu je stanovena v § 9 odst.

³⁰ § 17 a násl. zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon.

³¹ § 24 odst. 1 ObchZ „Zahraniční osoba se může podle ustanovení tohoto zákona podílet na založení české právnické osoby nebo se účastnit jako společník nebo člen v české právnické osobě již založené.“

3 OSŘ a věcně příslušný je tedy soud krajský. Věcně a místně³² příslušný soud přijme podnět a opatří jej číslem jednacím. Následně se soud pokouší ověřit informaci, jež byla předmětem sdělení obsaženého v podnětu a na základě které se osoba upozorňující na závadný stav domáhá příslušného postupu soudu. Pokud dojde ve stanovené lhůtě k nápravě, lze celou věc považovat za uzavřenou a soud dále v řízení nepokračuje. Pokud však nastane situace opačná a výzva soudu není vyslyšena, postupuje soud směrem k zahájení řízení o zrušení společnosti.

Další postup soudu je předvídan v ustanovení § 29 odst. 6 ObchZ: jestliže obsah zápisu odporuje donucujícímu ustanovení zákona a nelze-li nápravy dosáhnout jinak, rejstříkový soud vyzve podnikatele k zjednání nápravy. Podle ustanovení § 200e odst. 4 OSŘ lze ve věci rozhodnout bez nařízení jednání ve věcech uvedených v § 9 odst. 3 písm. b), d), e) a f) a jen tehdy, jestliže se neprovádí dokazování. Podle ustanovení § 121 OSŘ není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti. Jelikož společnost nepřebírá v uvedeném sídle zásilky, vyzve soud ke zjednání nápravy společníky a jednatele společnosti. Pokud se zásilku nepodaří doručit ani společníkům a jednatelům, dojde soud k závěru, že společnost nemá v obchodním rejstříku zapsané skutečné údaje a poněvadž závadný stav sama neodstranila, je s ohledem na důvěru v zápisy v obchodním rejstříku a také v zájmu ochrany třetích osob nezbytné použít § 29 odst. 6 ObchZ a dotčenou společnost tak zrušit s likvidací.

Dle ustanovení § 71 odst. 2 ObchZ rozhoduje-li soud o likvidaci společnosti, jmenuje současně likvidátora. Dle ustanovení § 71 odst. 7 ObchZ pokud nelze likvidátorem jmenovat společníka, statutární orgán nebo člena statutárního orgánu, jmenuje soud likvidátora z osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců. Takto učiní zejména s ohledem na pasivitu společnosti i jejích společníků.

3.2 Vstup společnosti do likvidace

V případě, že rozhoduje o zrušení společnosti soud, zrušuje se společnost dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení společnosti, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí

³² § 85 odst. 3 OSŘ: „ *Obecným soudem právnické osoby je okresní soud, v jehož obvodu má sídlo.* “

nabude právní moci.³³ Zápis likvidace do obchodního rejstříku má povahu deklaratorní, zatímco rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací je konstitutivní povahy. Jelikož smyslem zápisu likvidace do obchodního rejstříku je také ochrana třetích osob, zejména věřitelů, je nutné nadále používat pro označení společnosti dovětek „v likvidaci.“

3.3 Revokace rozhodnutí

Často se stává, že společnost splňuje některou z podmínek pro zahájení řízení o zrušení společnosti s likvidací, načež je rozhodnutím soudu skutečně uvedena do likvidace, ačkoli nadále vykonává svoji obchodní činnost a řádně plní veškeré zbývající povinnosti, které jí zákon ukládá. Zrušená společnost se až dodatečně dozví o svém zrušení a s žádostmi o zrušení likvidace se obrací na likvidátora, který však v dané situaci nedisponuje žádnými zákonnými prostředky. Pokud se nejedná o soudní likvidaci, dává zákon společníkům možnost zrušit jejich rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, v případě soudních likvidací však o zrušení rozhodnutí o zrušení společnosti rozhoduje na základě návrhu společníků výlučně soud.³⁴

Soudy nejsou příliš nakloněny rušení vlastního rozhodnutí o zrušení společnosti, které jednak kloubí sankci za neaktuálnost údajů zapsaných v obchodním rejstříku a současně představuje prevenci, kdy soud nepřímou vynucuje plnění povinností a působí tak i na další společnosti.

3.4 Likvidační plán

Jak mi bylo sděleno ze strany jednotlivých soudců a potvrzeno jinými osobami u Městského soudu v Praze působícími,³⁵ v průběhu posledních let se stalo běžnou praxí, že soud spolupracuje s nevelkým okruhem likvidátorů, kteří jsou ochotni soudem nařízené likvidace vykonávat a především mají pro tuto činnost kapacity jak personální, tak materiální. Pro dosažení nízkých nákladů při výkonu funkce je podle likvidátorů

³³ § 68 odst. 3 písm. d) ObchZ.

³⁴ § 68 odst. 8 ObchZ.

³⁵ Dle sdělení Městského soudu v Praze, Oddělení styku s veřejností, Mgr. Jaroslav Rozsypal.

samotných nutné vytvořit sofistikovaný systém, který jim umožňuje působit v pozici likvidátora řádově ve stovkách společností, za průměrného měsíčního nápadu desítek nových likvidací. Jako nejefektivnější se ukázalo vytvoření týmu zaměstnanců, kteří se jednotlivě věnovali dílčím činnostem a zaměřili se pouze na jednotlivé úseky likvidace, přičemž likvidátor celý proces zastřešoval a věnoval se složitějším právním, ekonomickým či účetním problémům. Co se týče samotného průběhu likvidace, likvidátor se musí nejprve seznámit s příčinou zrušení společnosti, načež sestaví adekvátní likvidační plán. Nejčastěji svoji činnost zahájí snahou kontaktovat společnost a společníky, následně třetí osoby a příslušné státní orgány. S ohledem na zjištěné skutečnosti dále zajišťuje majetek společnosti a činí úkony směřující k ukončení existence společnosti. Celý proces končí rozdělením likvidačního zůstatku a výmazem společnosti z obchodního rejstříku.

3.5 Jednání s třetími osobami

Jednání se třetími osobami je pro likvidátora v případě soudních likvidací klíčovým a často jediným zdrojem informací o likvidované společnosti. Třetí osoby jsou povinny likvidátorovi jmenovanému soudem poskytnout součinnost v rozsahu, v jakém jsou povinny ji poskytnout insolvenčnímu správci.³⁶ Insolvenční zákon stanoví,³⁷ že orgány veřejné správy, zejména katastrální úřady, orgány evidující motorová vozidla, finanční instituce, provozovatelé telekomunikačních služeb a jiné osoby jsou povinni poskytnout insolvenčnímu správci na jeho písemnou žádost součinnost, která spočívá v tom, že orgány a osoby v něm uvedené poskytují správci údaje o majetku dlužníka a další nutné údaje. Mají-li uvedené orgány a osoby u sebe listiny nebo jiné materiály, které mohou sloužit ke zjištění majetku likvidované společnosti, jsou dále povinny je bez zbytečného odkladu vydat nebo zapůjčit. Pokud o to dotčený orgán či subjekt požádá, má likvidátor povinnost doložit rozhodnutí soudu, kterým byl do funkce likvidátora ustanoven. Orgány a třetí osoby nejsou za neposkytnutí součinnosti postihovány žádnou přímou sankcí, avšak nesplní-li svoji

³⁶ § 71 odst. 8 ObchZ.

³⁷ § 43 a násl. InsZ.

povinnost, odpovídají věřitelům za škodu, která jim tím vznikne.³⁸ Výše škody pak odpovídá rozdílu mezi likvidačním zůstatkem zjištěným a likvidačním zůstatkem, který by byl zjištěn, pokud by třetí osoba splnila svoji povinnost, což by vedlo k zajištění dalšího majetku společnosti. Tato odpovědnost pak nahrazuje funkci přímého sankčního prostředku.

3.6 Přihlášení pohledávek do likvidace

V průběhu likvidace se likvidátor musí vypořádat taktéž s pohledávkami třetích osob za likvidovanou společností. Likvidátor je povinen v souladu s § 73 ObchZ oznámit vstup společnosti do likvidace všem známým věřitelům, tedy nejen věřitelům, jejichž pohledávky jsou vedeny v účetnictví společnosti. Nejčastěji je výzva učiněna spolu se zveřejněním výzvy pro věřitele, aby přihlásily své pohledávky, jak ukládá § 73 ObchZ věta druhá. Zveřejnění musí být učiněno nejméně dvakrát za sebou s alespoň dvoutýdenním časovým odstupem. Na zveřejnění výzvy se vztahuje § 769 ObchZ o zveřejňování údajů v Obchodním věstníku. Obchodní zákoník nestanoví žádný důsledek toho, že věřitel nepřihlásil svoji pohledávku ve stanovené lhůtě a takovou pohledávku lze tedy uplatnit kdykoliv až do zániku společnosti.³⁹ Z výše uvedeného lze dovodit, že přihlášení pohledávky má význam spíše organizační a nedotýká se existence pohledávky. Patrné je to také z absence požadované formy přihlášky, na rozdíl od insolvenčního řízení, kdy musí přihláška obsahovat přesně stanovené náležitosti a doručena musí být soudu na předepsaném formuláři. V případě likvidací doporučuje odborná literatura⁴⁰ adresovat přihlášku do likvidace přímo společnosti v likvidaci, a to do jejího sídla zapsaného v obchodním rejstříku. Toto doporučení však nelze aplikovat u soudních likvidací, kdy údaje zapsané v obchodním rejstříku často neodpovídají skutečnosti, takže hrozí, že přihláška nebude společnosti doručena. Chce-li tedy věřitel nabýt jistoty ohledně doručení přihlášky, je vhodné ji adresovat přímo likvidátorovi. Jelikož likvidátor v případě soudních likvidací ve většině případů nemá k dispozici účetnictví společnosti, případně disponuje jen jeho zlomky, je nezbytné přihlašovanou

³⁸ § 44 odst. 3 InsZ .

³⁹ Štenglová I., Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 288.

⁴⁰ Adamík, Pilátová, Richter: *Likvidace obchodní společnosti*. Anag, 2008. str. 49.

pohledávku doložit v kopiích listinami, jež prokazují právní důvod vzniku pohledávky. Zákon nestanoví žádnou povinnost, na základě které by likvidátor musel potvrdit převzetí přihlášky, avšak v praxi likvidátor takové potvrzení často vystavuje, zvláště pokud jej věřitel o tento úkon požádal.

Ačkoliv zákon nepředepisuje žádné zvláštní náležitosti přihlášky, je třeba vycházet z ustanovení § 37 odst. 1 ObčZ, podle kterého zákon u právního úkonu vyžaduje jako předpoklad jeho platnosti určitost a srozumitelnost. V přihlášce je tedy vhodné nárok věřitele specifikovat, především co do jeho výše. Spolu s jistinou uvede věřitel taktéž úroky či případnou smluvní pokutu a způsob výpočtu, kterým bylo příslušenství vyčísleno. Na rozdíl od insolvenčního řízení, kdy se příslušenství pohledávky (zejména úroky, úroky z prodlení a smluvní pokuta), které vzniklo až po rozhodnutí o úpadku,⁴¹ v žádném případě neuspokojuje, likvidace překážku dalšímu úročení jistiny pohledávky nestaví. Rozdíl nalezneme také v běhu promlčecí doby, kdy insolvenční zákon stanoví: „*Přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba, nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu.*“⁴² Pokud je však pohledávka přihlášena v rámci likvidace, promlčecí doba pohledávek se ani nepřerušuje, ani nestaví.

3.7 Majetková podstata a její správa

V případě soudních likvidací není s ohledem na okolnosti, které zapříčinily zrušení společnosti s likvidací z rozhodnutí soudu, příliš časté, že likvidátor zajistí jakýkoliv hmotný majetek či jiné majetkové hodnoty, a likvidační zůstatek tak bývá nulový. Avšak i v případě soudních likvidací se nikoliv ojediněle vyskytne výjimka a likvidátorovi se podaří zajistit majetkové hodnoty, s jejichž prodejem se musí v průběhu likvidace vypořádat. V rámci této kapitoly se dále zaměřím na formy zpeněžování likvidační podstaty a likvidaci pohledávek. Jednotlivé metody budu posuzovat v závislosti na objektivní souvislosti se soudními likvidacemi.

⁴¹ § 170 InsZ.

⁴² § 173 odst. 4 InsZ.

3.7.1 Zjištění a zajištění majetku

V případě běžné likvidace je činnost likvidátora při zjišťování majetku společnosti značně zjednodušena, neboť lze předpokládat spolupráci ze strany statutárních orgánů a společníků společnosti a především možnost čerpat informace z předloženého účetnictví společnosti. U soudních likvidací je likvidátor naopak často nucen vycházet z nedostačujících podkladů a zjištění týkající se majetku společnosti činí především prostřednictvím součinnosti se třetími osobami. Nejprínosnější je pro likvidátora spolupráce s bankovními ústavy, katastrem nemovitostí, registrem vozidel či finančními úřady.

Jedním z mála nástrojů, jimiž se může likvidátor domáhat na společnících uhrazení závazků společnosti či náhrady nákladů likvidace, je aplikace ustanovení § 106 ObchZ.⁴³ Pokud z výpisu z obchodního rejstříku plyne, že základní kapitál společnosti nebyl splacen v celé výši, obrátí se likvidátor na společníky s výzvou k uhrazení nedoplatku na základním kapitálu. V případě, že není jeho výzvy uposlechnuto, nezbyvá mu než se se svým nárokem obrátit na soud. Aktivní legitimace likvidátora k podání žaloby je dána, a to s ohledem na ustanovení § 113 odst. 1 ObchZ,⁴⁴ kdy se jedná o žalobu společnosti proti společníkovi na doplacení vkladu. Jménem žalobce jedná likvidátor dle § 70 odst. 3 ObchZ,⁴⁵ působnost je dána podle § 72 odst. 1 ObchZ,⁴⁶ přičemž ke stejnému závěru ohledně aktivní legitimace dospěl opakovaně i Vrchní soud v Praze.⁴⁷ V mnoha případech byly dotčené společnosti založeny již v 90. letech a je tak nasnadě otázka promlčení vkladové povinnosti. Nejvyšší soud České republiky neshledal řešení otázky promlčení vkladové povinnosti složitým a rozhodl, že vzhledem k tomu, že obchodní zákoník nevyjímá závazek společníka splatit vklad z právní úpravy promlčení (a nestanoví pro něj zvláštní promlčecí dobu), promlčí se tento závazek v obecné čtyřleté promlčecí době.⁴⁸

⁴³ § 106 odst. 2 ObchZ: „Společníci ručí společně a nerozdílně za závazky společnosti do výše souhrnu nesplacených částí vkladů všech společníků podle stavu zápisu v obchodním rejstříku.“

⁴⁴ § 113 odst. 1 ObchZ: „Společník je povinen splatit vklad za podmínek a ve lhůtě určené ve společenské smlouvě.“

⁴⁵ § 70 odst. 3 ObchZ: „Jmenováním likvidátora na něj přechází v rámci § 72 působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti.“

⁴⁶ § 72 ObchZ: „Likvidátor uplatňuje pohledávky.“

⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze, č.j. 14 Cmo 236/2009-69 ze dne 24. 11. 2010.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1553/2007 ze dne 22. 1. 2009.

3.7.2 Obvyklé formy zpeněžení majetkové podstaty

Jak již bylo shora uvedeno, zpeněžení majetkové podstaty by mělo být provedeno hospodárně, tedy za co nejmenších nákladů vynaložených likvidátorem na úschovu, údržbu, inzerci apod. a současně s maximálním možným výnosem a v co nejkratším časovém horizontu. Likvidátor má několik možností, jak přistoupit ke zpeněžení majetkové podstaty. První důležité rozhodnutí, které musí likvidátor učinit, se vztahuje k otázce, zda prodá zajištěný majetek společnosti jako celek, nebo po jednotlivých majetkových blocích. Vzhledem k nesourodosti majetku a tomu, že jednotlivé majetkové hodnoty se likvidátorovi obvykle podaří zajistit postupně, je v případě soudních likvidací téměř vždy výhodnější přistoupit k prodeji oddělenému, aby nevznikly časové prodlevy a zamezilo se poklesu ceny zajištěného majetku.

Dalším důležitým krokem bude volba formy zpeněžení majetku společnosti. Nabízí se několik možností, z nichž bude pro likvidátora zřejmě nejvýhodnější veřejná dražba. Tímto způsobem se lze nejlépe vyhnout tlaku věřitelů a následnému nařčení z podhodnoceného prodeje a pletich, což je umožněno vysokou transparentností dražebního jednání. Veřejnou dražbou rozumíme jednání, jehož účelem je přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby.⁴⁹ Dražby je na základě státem udělené koncese oprávněn provádět profesionální dražebník, který uzavírá s likvidátorem smlouvu o provedení dražby. V případě likvidací jde většinou o dražby dobrovolné, tedy o dražby na návrh likvidátora. Podrobnosti samotného procesu upravuje zákon č. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách; pro likvidaci je důležité, že vlastnické právo na vydražitele přechází okamžikem udělení příklepu kladívka licitátora a to za podmínky, že vydražitel uhradí cenu dosaženou vydražením ve stanovené lhůtě.⁵⁰

Další velmi často používanou formou je přímý prodej věci, který nastupuje v případě selhání shora uvedených metod. Při přímém prodeji je nejvýše vhodné pořízení znaleckého posudku, což zabrání následným nařčením věřitelů či společníků z

⁴⁹ § 2 písm. a) zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

⁵⁰ § 30 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

podhodnocení prodejní ceny. Ačkoliv to zákon nevyžaduje, je vhodné konzultovat prodej také s příslušným soudem, který likvidátora jmenoval. K přímému prodeji se nejčastěji přistupuje u obtížně zpeněžitelných majetkových hodnot či věcí podléhajících rychlé zkáze, neboť se jedná o rychlou a efektivní metodu.

3.8 Rozdělení likvidačního zůstatku

V případech, kdy likvidátor zjistí a zajistí majetek společnosti, přijde na řadu aplikace ustanovení § 75 ObchZ, který upravuje rozdělení likvidačního zůstatku. Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, v případě soudních likvidací se likvidátorovi velmi často nepodaří žádný majetek zjistit a likvidační zůstatek tak bývá nulový. Existují však výjimky a likvidátor pak musí postupovat dle níže uvedených pravidel. Bez zbytečného odkladu pro provedení všech úkonů nezbytných k provedení likvidace sestaví likvidátor zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení čistého majetkového zůstatku vplynuvšího z likvidace⁵¹ mezi společníky. Likvidátor následně obesílá společníky společnosti s pozvánkou na valnou hromadu, v rámci které má dojít ke schválení zprávy o průběhu likvidace a k rozdělení likvidačního zůstatku. Případy, kdy s likvidátorem v rámci soudních likvidací spolupracují společníci, jsou ojedinělé. Přesto se stává, že společníci projeví spoluúčast na likvidaci tím, že jsou přítomni na závěrečné valné hromadě, kde má dojít k rozdělení likvidačního zůstatku, ačkoli dříve kontaktní nebyli.

Způsob rozdělení likvidačního zůstatku by měl být stanoven ve společenské smlouvě. Není-li tomu tak, stanoví jej pro jednotlivé formy společností ObchZ. Při zrušení společnosti s ručením omezeným s likvidací má každý společník nárok na podíl na likvidačním zůstatku, který se určuje poměrem obchodních podílů.⁵² Podle ustanovení § 75 odst. 2 ObchZ se každý společník, který s návrhem rozdělení likvidačního zůstatku nesouhlasí, může domáhat, aby soud přezkoumal výši podílu na likvidačním zůstatku. Případné rozhodnutí soudu je pak závazné jak pro společnost, tak pro zbývající společníky. Velmi důležitou skutečností je, že plnění nelze společníkům poskytnout dříve, než jsou uspokojeny nároky všech známých věřitelů společnosti, kteří

⁵¹ § 75 odst. 1 ObchZ.

⁵² § 153 ObchZ.

včas přihlásili své pohledávky.⁵³ V případě, že je pohledávka sporná či není-li ještě splatná, lze rozdělit likvidační zůstatek pouze tehdy, byla-li věřiteli poskytnuta odpovídající jistota.⁵⁴

3.9 Archivace dokumentů

V závěru likvidačního procesu je likvidátor dále povinen naložit zákonem stanoveným způsobem s dokumenty týkajícími se likvidované společnosti, pokud se mu podaří je v průběhu likvidace získat. Právní úpravu poskytuje zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, který stanoví, že je likvidátor povinen uchovávat ty, dokumenty, které náležejí původci, který je v likvidaci.⁵⁵ V závěru likvidace rozdělí likvidátor písemnosti týkající se likvidované společnosti do několika skupin, a to zejména s ohledem na povinnost jejich zachování či jejich určení pro skartaci. Nejdůležitějšími písemnostmi společnostmi jsou tzv. archiválie, tedy písemnosti trvalé povahy, které je likvidátor povinen zachovat a následně předat do příslušného státního oblastního archivu. Zbývající dokumenty, jež nejsou pro další existenci společnosti důležité, jsou jako takové určeny ke skartaci, přičemž je nutné dbát na dodržení skartačních lhůt. Likvidátor následně předloží místně příslušnému oblastnímu archivu návrh na založení archiválií spolu s návrhem skartačním.⁵⁶ Oblastní archiv převezme zákonem stanovené dokumenty k trvalému uložení a vysloví souhlas se skartací těch dokumentů, u nichž uplynula skartační lhůta. Zbývající dokumenty, které nejsou archiváliemi, ale doposud u nich neuběhla skartační lhůta, je likvidátor povinen uložit a po uplynutí skartačních lhůt odpovídajícím způsobem se souhlasem obvodního archivu zničit.

Posledním krokem nezbytným pro ukončení činnosti společnosti je žádost likvidátora na příslušný oblastní archiv o vydání potvrzení o tom, že s archivem projednal zabezpečení dokumentů společnosti. Tento dokument je nutno přiložit k návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

⁵³ § 75 odst. 3 ObchZ.

⁵⁴ § 75 odst. 4 ObchZ.

⁵⁵ § 3 odst. 2. písm. e) zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě.

⁵⁶ §7 a následující zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě.

3.10 Ukončení likvidace a zánik společnosti

Okamžik ukončení likvidace nebyl před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. právní řádem vytyčen a jako takový byl předmětem sporu. Zákon č. 370/2000 Sb. začlenil do ObchZ ustanovení § 75a, v němž je okamžik ukončení likvidace pevně stanoven. Jelikož je likvidace především procesem, při němž dochází k vypořádání majetkových záležitostí likvidované společnosti, končí likvidace rozdělením likvidačního zůstatku, případně použitím prostředků z výtěžku prodeje majetku k uspokojení věřitelů. Po rozdělení likvidačního zůstatku sestaví likvidátor seznam společníků, kterým vyplatil podíl na likvidačním zůstatku, o jehož rozdělení by měl mít shromážděny relevantní dokumenty.

Poněvadž se jedná o zápis konstitutivní, zánik společnosti nastává až dnem jejího výmazu z obchodního rejstříku.⁵⁷ Návrh na povolení zápisu výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku podává její likvidátor.⁵⁸ Před podáním návrhu na povolení zápisu výmazu společnosti si musí likvidátor vyžádat od příslušného finančního úřadu písemný souhlas správce daně s výmazem.⁵⁹

3.11 Obnova likvidace

Až do roku 2001 neumožňovala právní úprava řešení situace, kdy byl po skončení likvidace či dokonce po výmazu společnosti z obchodního rejstříku objeven dosud nezjištěný, opomenutý či zatajený majetek společnosti, přestože k podobným zjištěním docházelo poměrně často.⁶⁰ Pokud se jednalo o majetek, který byl některým ze společníků zamlčen, měli zkrácení věřitelé či zbývající společníci možnost domoci se svého nároku z titulu náhrady škody, a to jak v řízení občanskoprávním, tak v případném řízení adhezním v rámci trestního procesu.⁶¹ Značné zjednodušení přinesla

⁵⁷ § 68 odst. 1 ObchZ: „Společnost zaniká ke dni výmazu z obchodního rejstříku.“ ve spojení s § 20a ObčZ: „Právní osoba zapsaná v obchodním rejstříku nebo v jiném zákonem určeném rejstříku zaniká dnem výmazu z tohoto rejstříku.“

⁵⁸ § 75a odst. 2 ObchZ: „Do 30 dnů po skončení likvidace podá likvidátor návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.“

⁵⁹ § 35 odst. 2 zákona č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků.

⁶⁰ Štenglová, I., Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 293.

⁶¹ § 43 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

novela provedená zákonem č. 370/2000 Sb., kdy § 75b ObchZ rozlišuje nově dva okruhy případů.

Prvním případem je situace, kdy likvidace byla skončena, avšak dosud nedošlo k výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Pokud je po skončení likvidace nalezen majetek nebo se objeví potřeba jiných nezbytných opatření souvisejících s likvidací, rozhodne soud o obnovení likvidace a jmenuje likvidátora. Druhý okruh případů se vztahuje na situaci, kdy byla společnost vymazána z obchodního rejstříku a obnovení likvidace je možné pouze pro případ zjištění dosud neznámého majetku. Aktivně legitimováni k podání návrhu jsou v obou případech státní orgány, společníci, věřitelé a dlužníci, přičemž o jejich návrhu rozhoduje příslušný krajský soud, a to usnesením v nesporném řízení.⁶² Jak vyslovil Nejvyšší soud, ve smyslu ustanovení § 75b odst. 2 nelze za neznámý majetek společnosti považovat takový majetek, o který společnost vymazaná z obchodního rejstříku v době výmazu vedla spor, a to v případě podal-li likvidátor společnosti v době, kdy nebyl ukončen spor o majetek společnosti, návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, když vzhledem k okolnostem případu (výše sporované částky, pravděpodobný výsledek sporu atd.) usoudil, že další vedení sporu, a tedy i případné prodloužení likvidace není v zájmu společnosti.⁶³ Je však také důležité zmínit, že za škodu způsobenou takovým rozhodnutím společnosti či jejím společníkům odpovídá likvidátor.

Poté, co rozhodnutí o obnovení likvidace nabude právní moci, zapíše rejstříkový soud do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení společnosti, a to aniž by vydával rozhodnutí, resp. zahajoval řízení.⁶⁴ Provedení zápisu o obnovení společnosti do obchodního rejstříku má ten účinek, že právní existence společnosti se obnoví podle stavu, který zde byl ke dni zápisu jejího výmazu, přičemž ode dne takového zápisu může společnost opět vlastním jménem nabývat práv a zavazovat se, avšak jen v mezích nepřekračujících hranice soudem nařízené likvidace.⁶⁵ Co se týká vlastního průběhu

⁶² § 200e OSŘ.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1664/2007 ze dne 27. 1. 2009.

⁶⁴ Holejšovský, J.: *Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy*. 1. vydání, Praha C.H. Beck, 2003. str. 282.

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 20 Cdo 1061/2008 ze dne 27. 11. 2008.

obnovené likvidace, platí stejný postup a pravidla, jako při likvidaci běžné, likvidátor je pouze povinen ke dni provedení zápisu sestavit zahajovací rozvahu společnosti.⁶⁶

4. OSOBA LIKVIDÁTORA

Nejvýznamnější osobou, která se na likvidaci společnosti podílí, je bezpochyby její likvidátor. Likvidátor je subjekt, na nějž přechází v rámci zákonem vymezeného okruhu záležitostí působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti. Likvidátor doprovází společnost v celém průběhu likvidace, počínaje okamžikem, kdy usnesení o zrušení společnosti s likvidací nabude právní moci a konče výmazem společnosti z obchodního rejstříku, i když za jistých okolností je povinen plnit povinnosti likvidátora i po zániku své funkce.

V případě soudních likvidací je likvidátor často jedinou osobou, která nese odpovědnost za hladký a řádný průběh likvidace. Likvidátor především činí právní úkony vedoucí k vypořádání majetkových poměrů, zjišťuje aktiva a pasiva společnosti a činí veškeré další nezbytné kroky směřující k ukončení činnosti společnosti a jejímu výmazu z obchodního rejstříku. Jeho hlavním úkolem je realizovat celou likvidaci v přijatelném časovém horizontu za co nejmenších nákladů.

4.1 Vznik funkce likvidátora

V případě soudních likvidací je likvidátor do své funkce jmenován soudem.⁶⁷ Jmenování je obsaženo v usnesení o zahájení řízení o zrušení společnosti s likvidací, jež bylo vydáno příslušným soudem. Až do novely ObchZ provedené zákonem č. 370/2000 Sb. byl zápis likvidátora do obchodního rejstříku zápisem konstitutivním.⁶⁸ S účinností od 1. 1. 2001 došlo k následující změně v § 70 odst. 3, jehož dotčená část nově zní:

⁶⁶ § 75b odst. 3 ObchZ.

⁶⁷ § 71 odst. 2 ObchZ: „Při likvidaci společnosti na základě rozhodnutí soudu jmenuje likvidátora soud, který o zrušení společnosti rozhodl.“

⁶⁸ § 70 odst. 3 ObchZ ve znění od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2000: „Zápisem likvidace společnosti do obchodního rejstříku přechází v rámci § 72 působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti na likvidátora zapsaného v obchodním rejstříku.“

„Jmenováním likvidátora na něj přechází v rámci § 72 působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti.“⁶⁹ Cílem změny bylo sjednotit důsledky zápisu do obchodního rejstříku u likvidátora a statutárního orgánu. Nová úprava tedy vychází z hypotézy, že zápis likvidátora do obchodního rejstříku, stejně jako zápis člena statutárního orgánu, nemá konstitutivní účinky, takže oprávnění likvidátora jednat jménem společnosti vzniká již vstupem společnosti do likvidace.⁷⁰ Jak stanoví § 68 odst. 3 ObchZ písm. d), společnost se zrušuje dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení společnosti, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci. Osoba jmenovaná soudem se pak stává likvidátorem dnem uvedeným v usnesení, případně dnem nabytí právní moci tohoto usnesení.

4.2 Osobní předpoklady pro výkon funkce likvidátora

Jak bylo podrobně popsáno v kapitole třetí, v případě soudních likvidací jsou statutární orgány a společníci velmi často nekontaktní a tudíž nečinní. Z tohoto důvodu tedy nedojde ke jmenování likvidátora z řad statutárních orgánů či společníků, jak předpokládá § 71 odst. 2 ObchZ,⁷¹ nýbrž dojde ke jmenování likvidátora z řad osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců.⁷²

Insolvenční správce se ustanovuje ze seznamu insolvenčních správců, který vede ministerstvo spravedlnosti.⁷³ Náležitosti seznamu insolvenčních správců a vznik práva vykonávat činnost insolvenčního správce upravuje zvláštní právní předpis: zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění zákona č. 227/2009 Sb. Insolvenčním správcem je fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.⁷⁴ Právo vykonávat činnost insolvenčního správce vzniká dnem nabytí právní moci povolení vykonávat tuto činnost. K návrhu na vydání uvedeného povolení musejí

⁶⁹ § 70 odst. 3 ObchZ.

⁷⁰ Důvodová zpráva (volební období 1998 – 2002) – 476/0 Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁷¹ § 71 odst. 2 ObchZ: „Při likvidaci společnosti na základě rozhodnutí soudu jmenuje likvidátora soud, který o zrušení společnosti rozhodl. Soud podle předchozí věty může jmenovat likvidátorem i bez jeho souhlasu některého ze společníků, nebo statutární orgán, nebo člena statutárního orgánu.“

⁷² § 71 odst. 7 ObchZ: „Nelze-li jmenovat likvidátora podle odstavců 1 až 4, jmenuje likvidátora soud z osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců.“

⁷³ § 21 odst. 1 InsZ.

⁷⁴ § 2 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.

být přiloženy listiny vyjmenované v § 4 zákona č. 312/2006 Sb. Ze spojení s § 6 uvedeného zákona vyplývá, že povolení vydá ministerstvo spravedlnosti fyzické osobě, která má plnou způsobilost k právním úkonům, absolvovala příslušný studijní program na vysoké škole, složila zkoušku insolvenčního správce, je bezúhonná, uhradila správní poplatky a uzavřela příslušnou pojistnou smlouvu o odpovědnosti za škodu.

Ve srovnání s dřívější právní úpravou obsaženou v zákoně č. 328/1991 Sb.⁷⁵ jsou požadavky na osobu správce rozsáhlejší. Zákon č. 328/1991 Sb. uvádí, že do seznamu správců lze zapsat jen bezúhonnou fyzickou osobu, která je plně způsobilá k právním úkonům, má přiměřenou odbornou způsobilost a se zápisem souhlasí. Nově tedy přibyla povinnost složit zkoušku insolvenčního správce. Obsah a další náležitosti zkoušek insolvenčních správců jsou obsaženy ve vyhlášce ministerstva spravedlnosti č. 312/2007 Sb.⁷⁶ Zkouška sestává z písemné a ústní části. Písemná část zkoušky se koná formou testu a předpokladem pro úspěšné splnění této části je alespoň 80 % správných odpovědí. Ústní část zkoušky může vykonat pouze uchazeč, který úspěšně složil její písemnou část. Zkušební komise je pětičlenná a rozhoduje nadpoloviční většinou svých členů. Zkoušení ústní části se odvíjí od předběžného návrhu témat, který zveřejňuje ministrovo spravedlnosti, a která zasahují do oblastí práva občanského, obchodního a pracovního, práva úpadkového, ale také do oblastí právu vzdálenějším, jako například řízení podniku, účetnictví či daňové řízení.

S okamžikem účinnosti insolvenčního zákona, který nahradil zákon o konkurzu a vyrovnání, došlo k výraznému snížení počtu osob, které jsou způsobilé pro výkon funkce likvidátora, což má za následek zahlcení stávajících likvidátorů a značné prodloužení průměrné délky likvidace.

4.3 Právní postavení likvidátora

Z definice, obsažené v § 70 odst. 3 ObchZ, plynou dvě základní informace. Likvidátor je osoba odlišná od statutárního orgánu společnosti a jeho působnost se

⁷⁵ Zákon č. 328/1991 Sb., zákon o konkurzu a vyrovnání.

⁷⁶ Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců.

omezuje pouze na působnost vymezenou zákonem. Likvidátora tedy není možno zaměňovat za statutární orgán společnosti, nýbrž je orgánem sui generis, avšak odpovědnost je postavena naroveň členům statutárních orgánů.⁷⁷ Likvidátor tedy není orgánem statutárním, byť na něj ve značném rozsahu přešlo právo jednat jménem společnosti. Tento závěr můžeme dovodit také z ustanovení § 68 odst. 5 ObchZ, které uvádí, že byla-li společnost zrušena, vykonává statutární orgán svoji působnost jen v takovém rozsahu, v jakém nepřešla na likvidátora, což dále ve své rozhodovací činnosti rozvíjí také Nejvyšší soud České republiky.⁷⁸ Co se týče vzájemného vztahu likvidátora a statutárního orgánu z ustanovení vyplývá, že poté, co je likvidátor zapsán do obchodního rejstříku, existuje dosavadní statutární orgán i nadále, jeho pravomoci jsou však prakticky nulové. Jen pro úplnost je vhodné dodat, že likvidátor nemůže statutární orgán, resp. jeho členy odvolat, ani jinak do jeho složení zasahovat, neboť ze žádného ustanovení zákona tato pravomoc neplyne.

4.4 Práva a povinnosti likvidátora

Nově jmenovaný likvidátor je bez zbytečného odkladu povinen začít vykonávat svoji funkci. Působnost likvidátora je vymezena v zásadě dvojím způsobem. V prvním případě se jedná o generální klauzuli obsaženou v § 72 odst. 1 ObchZ, kde je v úvodu zdůrazněno, že likvidátor činí jménem společnosti jen úkony směřující k likvidaci společnosti, neboť zákon sleduje samotný účel likvidace, jejíž průběh má směřovat k ukončení činnosti společnosti a nikoliv k vytváření nových závazkových vztahů. Nové smlouvy může likvidátor uzavírat pouze v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů, nebo je-li to potřeba k zachování hodnoty majetku společnosti či k jeho využití, a to opět za předpokladu, že nejedná o pokračování provozu podniku. Likvidátor při výkonu své působnosti zejména uplatňuje pohledávky společnosti, plní její závazky, přijímá plnění či společnost zastupuje před soudy a jinými orgány. Druhým způsobem vymezení působnosti likvidátora je řada dílčích předpisů, které upravují práva a povinnosti likvidátora ve specifických případech.

⁷⁷ § 71 odst. 5 ObchZ: „*Likvidátor je orgánem společnosti (§ 66) a za výkon své působnosti odpovídá týmž způsobem jako členové statutárních orgánů.*“

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 149/2005 ze dne 14. 12. 2005: „*...působnost statutárního orgánu nepřechází na likvidátora v celém rozsahu, ale pouze v takovém rozsahu, v jakém je to potřebné pro provádění likvidace.*“

Likvidátor je nově oprávněn jednat jménem společnosti též ve věcech zápisu do obchodního rejstříku.⁷⁹ Novela provedená zákonem č. 370/2000 Sb. začlenila do oprávnění likvidátora uvedené jednatelské oprávnění. Takové oprávnění měl likvidátor před novelou jen v případech, kdy to tak zákon výslovně stanovil. Toto ustanovení má svůj význam v případech, kdy statutární orgán sice nebyl vymazán z obchodního rejstříku, ale fakticky svoji funkci nevykonává, což je v případě soudních likvidací častým jevem.

Obvykle je prvním krokem likvidátora podání návrhu na zápis změn do obchodního rejstříku, v případě soudních likvidací zapisuje obchodní rejstřík skutečnosti týkající se vstupu společnosti do likvidace z úřední povinnosti a likvidátor tak v tomto směru nemusí vykazovat žádnou aktivitu.

4.4.1 Oznámení vstupu společnosti do likvidace věřitelům

Skutečnosti týkající se vstupu společnosti do likvidace je nutno neprodleně oznámit věřitelům společnosti vzhledem k principu ochrany věřitelů, který je pro oblast likvidací stavebním kamenem, rovněž jako pro oblast úpadkového práva. Likvidátor oznámí vstup společnosti do likvidace všem známým věřitelům, zároveň je povinen bez zbytečného odkladu zveřejnit nejméně dvakrát za sebou s alespoň dvoutýdenním časovým odstupem rozhodnutí o zrušení společnosti s výzvou pro věřitele, aby přihlásily své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce.⁸⁰ Oznámení dle citovaného ustanovení tedy nesměřuje pouze k věřitelům známým, ale především k věřitelům neznámým, kterým vznikl vůči společnosti nárok z bezdůvodného obohacení nebo ze způsobené škody, kterou dosud neuplatnili.⁸¹ Svoji povinnost je pak likvidátor povinen splnit prostřednictvím uveřejnění oznámení v Obchodním věstníku.⁸²

⁷⁹ § 72 odst. 1 ObchZ.

⁸⁰ § 73 ObchZ.

⁸¹ Štenglová, I., Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 288.

⁸² § 769 ObchZ.

Dle mého názoru postrádá zveřejnění oznámení o vstupu společnosti do likvidace v případě soudních likvidací prostřednictvím Obchodního věstníku nadále smysl a to hned z několika důvodů. V první řadě se jedná v dnešní době o snadno zastupitelný institut, jehož prostřednictvím mohou věřitelé čerpat povědomí o svých obchodních partnerech. Podnikateli jsou nyní hojně používány elektronické informační systémy, které vyhledávají a sledují dlužníky a o veškerých změnách jsou schopny neprodleně informovat. Další skutečností, která snižuje význam publikace oznámení, je fakt, že v případě soudních likvidací se převážně jedná o společnosti, které jsou již mnoho let nečinné a pohledávky třetích osob za společnostmi již byly uplatněny či s ohledem na plynutí času promlčeny. I přes shora uvedené argumenty je potřeba dbát na ochranu věřitelů a mít na vědomí, že ne každá osoba má přístup například k elektronickým sledovacím systémům. Kompromisem by dle mého názoru bylo snížení počtu uveřejnění na jeden, k čemuž by stačila nepatrná legislativní změna, která by však státu ve výsledku přinesla roční úsporu v řádech milionů korun, neboť plátcem nákladů soudních likvidací (do nichž publikace v obchodním věstníku taktéž spadá) je v konečném důsledku stát.

4.4.2 Sestavení likvidační účetní rozvahy

Likvidátor je povinen ke dni vstupu společnosti do likvidace sestavit zahajovací likvidační účetní rozvahu a soupis jmění.⁸³ V případě, že některý ze společníků či věřitelů společnosti o tento soupis jmění požádá, je likvidátor povinen jej žadatelům zaslat. Je nutné také sestavit účetní závěrku předcházející dni vstupu společnosti do likvidace, čímž je pověřen statutární orgán, neboť právě ten má pro její sestavení nejlepší předpoklady. V případě soudních likvidací však statutární orgány po vstupu společnosti do likvidace zůstávají nečinné, a proto pokud statutární orgán nesplní svoji povinnost, přenáší ji zákon na likvidátora. S ohledem na povahu soudních likvidací však likvidátor nejčastěji nezíská od společnosti žádné relevantní podklady pro vytvoření účetních dokumentů a ty tak obsahují nulové údaje.

⁸³ § 74 odst. 1 ObchZ.

4.4.3 Povinnosti likvidátora jakožto orgánu společnosti

Jelikož je likvidátor orgánem společnosti, odpovídá za výkon své působnosti tímž způsobem jako členové statutárních orgánů.⁸⁴ V případě likvidátora společnosti s ručením omezeným je tedy nutno vycházet z ustanovení § 135 ObchZ, který odkazem na další ustanovení zákona zprostředkovaně vytyčuje celou řadu povinností.

Likvidátor společnosti s ručením omezeným je povinen respektovat povinnost mlčenlivosti, a to per analogiam v rozsahu stanoveném pro členy statutárního orgánu společnosti.⁸⁵ Uvedená povinnost se vztahuje na důvěrné informace a skutečnosti, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Zákon nedefinuje, které skutečnosti a informace je třeba považovat za důvěrné, nepochybně se však bude jednat o informace tvořící obsah obchodního tajemství a informace, jejichž únik by společnost poškodil. Důsledkem porušení povinnosti mlčenlivosti je odpovědnost za škodu z toho vzniklou.⁸⁶

Jelikož je společnost s ručením omezeným jakožto právnická osoba účelově zkonstruovanou fikcí,⁸⁷ jež není schopna starat se vlastními úkony o svůj majetek a záležitosti, je za tímto účelem vytvořen institut statutárního orgánu, resp. likvidátora. Likvidátor je povinen starat se o všechny záležitosti společnosti a musí si při tom počínat s péčí řádného hospodáře.⁸⁸ Uvedená povinnost úzce souvisí s požadavkem profesionality, což si musí každý uchazeč o funkci statutárního orgánu uvědomit, jelikož výkon funkce není pouze formalitou, ale platí, že je nezbytné, aby byla funkce vykonávána morálně a zejména odborně způsobilými osobami. V případě likvidátorů

⁸⁴ § 71 odst. 5 ObchZ.

⁸⁵ § 135 odst. 2 ObchZ.

⁸⁶ Štenglová, I., Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 669.

⁸⁷ Dvořák, T.: *Společnost s ručením omezeným*. 3. přepracované vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008. str. 286.

⁸⁸ Štenglová, I., Štenglová, I., Plíva S., Tomsa M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 669: „Pod pojmem péče řádného hospodáře si lze, podle našeho názoru, představovat takovou péči s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek.“

jsou tyto požadavky zajištěny osobními předpoklady pro výkon funkce,⁸⁹ které zajišťují jak profesionalitu, tak odbornou úroveň.

Statutárním orgánům jsou obvykle uloženy i další povinnosti, jako povinnost loajality, respektování zákazu konkurence, dodržování usnesení valné hromady, respektování kompetenčních vztahů uvnitř společnosti či informační povinnost. Vyjmenované požadavky však souvisejí s aktivní činností zdravé společnosti a v případě soudních likvidací se nejčastěji z podstaty věci neuplatní.

4.5 Odpovědnost likvidátora

Kritika likvidátorů míří taktéž do oblasti odpovědnosti plynoucí z výkonu jejich funkce. Obzvláště v případě soudních likvidací je likvidátor rozhodnutím soudu spojen s existencí společnosti, o jejíž dřívější činnosti nemá často žádné informace, a může tak na něj často čekat řada nástrah a komplikací.

4.5.1 Obecná odpovědnost za škodu

Odpovědnost likvidátora spojujeme především se škodou, kterou v průběhu výkonu své funkce likvidované společnosti způsobil. Obchodní ani občanský zákoník neobsahují definici pojmu „škoda“ ač s tímto pojmem text zákonů běžně operuje a pracovní vymezení škody se pak používá jakožto újma vyjádřitelná v penězích, k níž došlo v důsledku porušení právní povinnosti.⁹⁰ Odpovědnost tedy vzniká v důsledku porušení právních povinností daných smlouvou, právními předpisy či vyplývajících z výkonu určité funkce.

Ačkoliv je likvidátor v případě soudních likvidací pouze prodlouženou rukou státu a jeho postavení by si zasloužilo samostatnou právní úpravu a jistá privilegia, ani v případě odpovědnosti nenalezneme v právní úpravě odlišnosti a pro odpovědnost likvidátora v průběhu likvidace platí, že likvidátor odpovídá stejně jako členové

⁸⁹ srov. kap. 4. čl. 4.2 Osobní předpoklady výkonu funkce likvidátora.

⁹⁰ Bejček, J., Eliáš K., Raban P. a kol.: *Kurz obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. str. 104.

statutárních orgánů⁹¹ společnosti. Předchozí věta nám rovnou odpovídá na otázku, zda je odpovědnostní vztah podřazen obchodněprávní či občanskoprávní úpravě, jelikož obchodní zákoník jasně stanoví,⁹² že tímto zákonem se bez ohledu na povahu účastníků řídí závazkové vztahy mezi společnostmi a osobou, která je statutárním nebo jiným orgánem. Odpovědnost za způsobené škody se tedy bude řídit obchodním zákoníkem.

4.5.2 Odpovědnost likvidátora za nepodání insolvenčního návrhu

Ani v případě soudních likvidací není neobvyklé, že likvidátor v průběhu procesu likvidace dospěje k závěru, že společnost je předlužena.

Nový insolvenční zákon přinesl novou koncepci sankcí za porušení této povinnosti. Nová úprava odpovědnosti za škodu osoby, která nepodala insolvenční návrh, ačkoli k tomu byla povinna, by měla dlužníka více motivovat. Institut odpovědnosti za nepodání insolvenčního návrhu je modernizovanou úpravou § 3 zákona o konkurzu a vyrovnání, která směřuje k aktivnímu přístupu dlužníka k řešení úpadku, nebo hrozícího úpadku. Insolvenční zákon stanoví,⁹³ že dlužník, který je právnickou osobou v likvidaci, je povinen podat insolvenční návrh, přičemž tato povinnost platí i pro likvidátora dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci.⁹⁴ Zúžení povinnosti k podání insolvenčního návrhu pouze na formu platební neschopnosti bylo provedeno tzv. protikrizovou novelou insolvenčního zákona,⁹⁵ a vylučuje tak odpovědnost za nepodání insolvenčního návrhu v případě předlužení. Výše zmíněná novela přistoupila na obdobné řešení i v případě likvidace společnosti, která naopak povinnost podat insolvenční návrh omezila pouze na úpadek společnosti ve formě předlužení. U osoby likvidátora tak došlo k vyloučení odpovědnosti za škodu vyvolanou nepodáním insolvenčního návrhu z důvodu úpadku ve formě předlužení: *„Právnická osoba v likvidaci se v mnoha případech dostává do situace, kdy je insolventní ve smyslu definice uvedené v insolvenčním zákoně, přestože jinak je schopna všechny své závazky v rámci*

⁹¹ § 71 odst. 5 ObchZ.

⁹² § 261 odst. 3 písm. f) ObchZ.

⁹³ § 98 odst. 1 InsZ.

⁹⁴ § 98 odst. 2 InsZ.

⁹⁵ Zákon č. 217/2009 Sb.

*likvidace uhradit v plném rozsahu.*⁹⁶ Proto by nebylo vhodné zatěžovat společnost za těchto okolností povinností podat insolvenční návrh.

Za pozitivní lze považovat, že na rozdíl od obecné úpravy, je samotné definování škody obsaženo přímo v zákoně.⁹⁷ Škoda nebo jiná újma spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky skutečně obdržel. Důkaz o liberačních důvodech je uložen odpovídající osobě, čímž je usnadněna pozice poškozeného. Odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu se povinná osoba zproští jen tehdy, prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po ní lze spravedlivě požadovat.

Nově⁹⁸ je dána věřiteli možnost navrhnout insolvenčnímu soudu, aby k zajištění náhrady zřejmě škody nebo jiné újmy nařídil předběžné opatření, kterým povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku.

4.5.3 Trestněprávní odpovědnost

S účinností od 1. ledna 2010 je základním kamenem trestního práva hmotného nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. V oblasti hospodářské kriminality k žádným zásadním změnám nedošlo. Likvidátor je povinen vyhýbat se jednání, které by bylo v rozporu se závaznými pravidly tržní ekonomiky.⁹⁹ Jedná se především o zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, pletichy při veřejné dražbě a dále trestné činy proti

⁹⁶ Kozák, J.: *Průvodce dlužníka insolvenčním řízením*. Právní fórum. 2008, roč. 5, č.1, s.17-38. ISSN 1214-7966 str. 20.

⁹⁷ §99 odst. 2 InsZ.

⁹⁸ § 100 zákona č. 182/2006 Sb. InsZ.

⁹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, část II., hlava VI., Díl 3: Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou.

majetku,¹⁰⁰ jako porušení povinností při správě cizího majetku a to i z nedbalosti, poškozování věřitele, zvýhodňování věřitele, způsobení úpadku či porušení povinností v insolvenčním řízení. Vedle shora uvedených se likvidátor může dopustit celé řady dalších trestných činů, které však již mají spíše obecný význam a nesouvisí přímo s procesem likvidace.

4.5.4 Správněprávní odpovědnost

Často bývá správněprávní odpovědnost opomíjena, a to především z toho důvodu, že souvisí spíše s chodem zdravé a fungující společnosti. Druhým důvodem je rozdrobení právní úpravy do řady dílčích předpisů. Jako příklad toho, kdy se likvidátor může dopustit přestupku, poslouží zákon o nemocenském pojištění, který stanoví, že fyzická osoba se jako likvidátor dopustí přestupku tím, že neodhlásí zaměstnavatele z registru zaměstnavatelů, za což mu může být udělena pokuta až do výše 20.000 Kč.¹⁰¹

Z výše uvedeného plyne jasný závěr. Likvidátor je odpovědný společnosti za škodu způsobenou porušením právních povinností při výkonu funkce, a to zásadně neomezeně a ze zákona; tuto odpovědnost nelze omezit ani vyloučit.¹⁰²

4.6 Zánik funkce likvidátora

Ustanovení, které by upravovalo zánik funkce likvidátora, v obchodním zákoníku nenalezneme, a proto je nutno přistoupit k analogii a aplikovat ustanovení upravující zánik funkce statutárního orgánu společnosti. Vždy platí, že bez ohledu na způsob zániku funkce likvidátora, zaniká také obligační vztah mezi společností a osobou, která tuto funkci vykonávala. Tedy v okamžiku, kdy je tento proces z právního hlediska dokonán, dochází k zániku funkce bez dalšího a konkrétní osoba již nadále není likvidátorem.¹⁰³ Existuje několik způsobů skončení funkce likvidátora.

¹⁰⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, část II., hlava V: Trestné činy proti majetku.

¹⁰¹ § 134 odst. 1 a 2 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

¹⁰² Právník, č. 8/2000 str. 753, Tomáš Dvořák: „K některým otázkám spojeným s osobou likvidátora kapitálových společností.“

¹⁰³ Dvořák, T.: *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008. str. 367.

Nejběžnějšími způsoby zániku funkce jsou ztráta právní subjektivity¹⁰⁴ a zánik společnosti samotné, kdy funkce likvidátora skončí pravomocným rozhodnutím soudu o výmazu likvidované společnosti z obchodního rejstříku.¹⁰⁵

4.6.1 Odstoupení likvidátora z funkce

Likvidátor může ze své funkce také odstoupit, jak umožňuje § 66 odst. 1 ObchZ. Platí, že likvidátor může odstoupit z jakéhokoliv důvodu i bez jeho udání. Předpokladem je oznámení úmyslu odstoupit, přičemž toto oznámení nabývá platnosti okamžikem jeho doručení orgánu, který likvidátora jmenoval. Pro toto oznámení není vyžadována zvláštní předepsaná forma. Pokud likvidátora jmenoval soud, pak výkon funkce končí dnem následujícím po dni doručení oznámení. Tomáš Dvořák ovšem podle mého mylně uvádí, že likvidátor jmenovaný soudem z řad jednatelů, společníků nebo osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců nemůže na svoji funkci rezignovat, může však požádat soud, aby jej odvolal, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby funkci likvidátora nadále vykonával, přičemž odkazuje na § 72 odst. 2 ObchZ.¹⁰⁶ V daném ustanovení však ve skupině osob, které nemohou na svou funkci rezignovat, osobu likvidátora jmenovaného soudem z řad insolvenčních správců nenalezneme, rozšiřující výklad se nenachází ani v odborných komentářích či judikatuře, a proto jsem toho názoru, že likvidátor jmenovaný soudem z řad insolvenčních správců může postupovat dle § 66 odst. 1. K tomuto závěru se kloním také proto, že ustanovení § 72 odst. 2 ObchZ rozumím v tom smyslu, že osoby zde vymezené mají ztížené podmínky pro vlastní rezignaci především z toho důvodu, že se nějakým způsobem podílely na tom, že společnost musela být soudem zrušena, a bylo by tak v rozporu s logikou věci, aby byl stejnou „sankcí“ postižen také likvidátor jmenovaný soudem ze seznamu insolvenčních správců.

¹⁰⁴ Tedy smrt v případě osoby fyzické, přičemž první nástupnictví není možné, jelikož se nedědí práva osobnostní, která jsou spojena s osobou zemřelého. Zánik v případě osoby právnické má pravidla poněkud odlišná. Není-li právního nástupce, dochází k zániku funkce likvidátora, pokud ovšem právní nástupce existuje, dochází k tzv. univerzální sukcesi, tj. k přechodu všech práv a povinností v jehož rámci tak přechází i funkce likvidátora.

¹⁰⁵ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J.: *Likvidace obchodních společností*. Nakladatelství ANAG, 2008. str. 23.

¹⁰⁶ Dvořák, T.: *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008. str. 369.

4.6.2 Odvolání likvidátora z funkce

K zániku funkce likvidátora může dojít také jeho odvoláním. Obecně může likvidátora odvolat ten, kdo jej jmenoval. V případě společnosti s ručením omezeným je tato pravomoc vyjádřena v § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ, který stanoví, že o jmenování, odměňování a odvolání likvidátora rozhoduje vždy valná hromada. V případě, kdy byl likvidátor jmenován soudem, je působnost valné hromady omezena a tato likvidátora jmenovaného soudem odvolat nemůže. Bez ohledu na to, kdo likvidátora jmenoval, jej může vždy odvolat soud, pokud to navrhne osoba, jež osvědčí svůj právní zájem (kupříkladu společník likvidované společnosti, její věřitel či insolvenční správce), a dosavadní likvidátor porušuje své povinnosti.¹⁰⁷ Míru stupně porušení povinností likvidátorem objasnil Nejvyšší soud, který vyslovil,¹⁰⁸ že účelem ustanovení § 71 odst. 4 ObchZ je umožnit odvolání likvidátora, který porušuje své povinnosti nikoliv drobně či nevýznamně, avšak natolik závažným způsobem, že brání řádnému průběhu likvidace a jejímu řádnému ukončení. Odvolání likvidátora je tedy namístě jen tehdy, porušuje-li likvidátor své povinnosti závažným způsobem, či porušuje-li je opakovaně.

4.6.3 Zánik práva vykonávat činnost

Jestliže je samostatným právním předpisem stanovena nutnost zvláštní způsobilosti k výkonu funkce a likvidátor tuto způsobilost pozbude, je takové pozbytí důsledkem zániku funkce likvidátora.¹⁰⁹ Jelikož je likvidátor v případě soudních likvidací jmenován z řad osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců,¹¹⁰ vztahuje se na něj ustanovení § 12 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích a zánik funkce tak nastane také v důsledku zde uvedených skutečností, přičemž jako nejčastější důvod přichází v úvahu zrušení povolení ministerstvem spravedlnosti dle § 13 zákona o insolvenčních správcích, oznámení správce o ukončení činnosti insolvenčního správce či jeho úmrtí. V potaz je nutno vzít také znění § 9 a následující citovaného zákona, kde je uvedeno za jakých podmínek dochází k pozastavení práva vykonávat činnost

¹⁰⁷ § 71 odst. 4 ObchZ.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011 ze dne 31. 5. 2011.

¹⁰⁹ Holejšovský, J.: *Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy*. 1. vydání, Praha C.H. Beck, 2003. str. 286.

¹¹⁰ § 71 odst. 7 ObchZ.

insolvenčního správce a toto ustanovení následně analogicky aplikovat taktéž na výkon funkce likvidátora.

4.7 Plnění povinností likvidátora po zániku jeho funkce

Při zániku funkce likvidátora, kdy likvidace i nadále trvá, je potřeba zvážit i následující eventualitu. Je-li osoba vykonávající funkci likvidátora ze své funkce odvolána, či zanikne-li její funkce v důsledku jiných právních skutečností (např. jeho odstoupení z funkce, viz článek 4.6¹¹¹) zaniká i závazkový právní vztah mezi ním a společností, jenž byl založen jmenováním do funkce likvidátora. Za popsané situace se nabízí otázka, zda likvidátor má vůči společnosti jakoukoliv povinnost spočívající v aktivním konání. Zadanou otázkou se zabýval i Nejvyšší soud Česká republiky,¹¹² který vyslovil, že osoba vykonávající funkci likvidátora společnosti po zániku funkce je povinna plnit povinnosti likvidátora zásadně pouze tehdy, jde-li o opatření, bez jejichž přijetí by společnosti hrozila škoda, a nemůže-li zároveň tato opatření společnost učinit pomocí jiných osob, takže požádá likvidátora, aby potřebná opatření učinil.

5. NÁKLADY NA LIKVIDACI SPOLEČNOSTI

V případě soudních likvidací jsou vzniknuvší náklady nejčastěji hrazeny státem a na tento případ se dále také omezím. Jelikož se v konečném důsledku stává plátcem nákladů likvidace daňový poplatník, dovoluji si věnovat této oblasti zvýšenou pozornost.

5.1 Vymezení nákladů

V souvislosti s průběhem likvidace společnosti vznikají náklady, jež můžeme rozdělit do dvou skupin podle znění § 71 odst. 9 ObchZ, který uvádí, že ministerstvo

¹¹¹ § 66 odst. 1 ObchZ.

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1689/2009 ze dne 18. 5. 2010.

spravedlnosti upraví vyhláškou¹¹³ pravidla pro určení výše odměny likvidátora a dále to, v jakých případech náhradu hotových výdajů a odměnu likvidátora hradí stát. Z tohoto ustanovení vyplývá, že po ukončení likvidace je nutné uhradit hotové výdaje likvidátora a jeho odměnu. V případě soudních likvidací výdaje i odměnu nejčastěji hradí právě stát. Děje se tak v souladu s § 7 vyhlášky č. 479/2000 Sb., který stanoví, že není-li likvidační majetek postačující k úhradě odměny a hotových výdajů likvidátora, hradí odměnu a hotové výdaje likvidátorovi stát.

5.2 Hotové výdaje likvidátora

Vyhláška č. 479/2000 Sb. určuje v § 9, že likvidátorovi náleží náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s prováděním likvidace, zejména na soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie.

Do kategorie hotových výdajů řadíme také náhradu za promeškaný čas v souvislosti s prováděním úkonů směřujících k likvidaci společnosti, a to ve dvou případech. Prvním je provádění úkonů v místě, které není sídlem nebo bydlištěm likvidátora, za čas strávený cestou do tohoto místa a zpět. V druhém případě se jedná o náhradu za promeškaný čas v důsledku zpoždění zahájení jednání před soudem nebo jiným orgánem. Dále do kategorie hotových výdajů řadíme náhradu cestovních výdajů, která se řídí zvláštním právním předpisem.

5.3 Hotové výdaje likvidátora pohledem Vrchního soudu v Praze

Co se týče samotné rozhodovací praxe, pohled soudů na účelnost vynaložených nákladů se liší. Městský soud v Praze rozhodl v konkrétním případě o návrhu soudem jmenovaného likvidátora o určení odměny a uhrazení hotových výdajů tak, že náhradu nákladů spojených s likvidací společnosti likvidátorovi zčásti přiznal a zčásti zamítl.¹¹⁴

¹¹³ 479/2000 Sb., vyhláška o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena statutárních orgánů společnosti jmenovaného soudem.

¹¹⁴ Usnesení Městského soudu v Praze č.j. 80 Cm 142/2006-20 ze dne 16. 2. 2009.

Likvidátor předmětné usnesení v zamítavé části napadl odvoláním u Vrchního soudu v Praze. Vrchní soud v následném odvolacím řízení usnesení soudu prvního stupně potvrdil¹¹⁵ a dospěl k níže uvedenému závěru, jenž konkretizoval vyhlášku č. 479/2000 Sb. Likvidátor v rámci likvidace uzavřel s poskytovatelem služeb smlouvu týkající se poskytování pronájmu kancelářských prostor pro provádění úkonů souvisejících s likvidací, pronájem telefonní stanice, poskytování kancelářských potřeb a archivačních služeb. Vrchní soud vyslovil, že likvidátor neprokázal, že jde skutečně o výdaje účelně vynaložené v souvislosti s likvidací společnosti, a proto nemůže být likvidátorovi přiznána náhrada. Toto rozhodnutí Vrchního soudu se promítlo do přístupu Městského soudu, který se v současné době snaží snižovat náklady likvidací na minimum a obdobné hotové výdaje tedy bez bližšího zkoumání nepovažuje za účelné a likvidátorům nejsou hrazeny.

Uvedený přístup Městského soudu je mezi likvidátory vnímán se značnou nelibostí a jedná se o další z příčin nespokojenosti likvidátorů s jejich stávající pozicí. Pokud vykonává likvidátor svoji funkci u stovek společností, lze jen obtížně prokázat, že konkrétní výdaj směřoval k té které likvidaci a paušální náhrada nákladů za poskytované služby by měla být soudy bez dalšího hrazena.

5.4 Odměna likvidátora

Odměna likvidátora je upravena ve vyhlášce č. 479/2000 Sb., podle které je základem pro určení odměny likvidátora za provedení likvidace majetkový zůstatek, který zbude po provedení všech úkonů nezbytných k ukončení likvidace. Odměna je pak stanovena procentuelně dle výše základu stanoveného vyhláškou pro určení odměny. V případě soudních likvidací je však častější, že likvidační majetek nedostačuje k úhradě odměny,¹¹⁶ likvidátorovi pak náleží odměna ve výši 1.000 Kč. Soud může podle okolností případu odměnu likvidátora přiměřeně zvýšit až do výše 5.000 Kč. Je třeba zdůraznit, že v odměně likvidátora je zahrnuta i náhrada za administrativní a jiné práce uskutečněné v souvislosti s prováděním likvidace.

¹¹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze, č.j. 7 Cmo 133/2009-23 ze dne 14. 10. 2009.

¹¹⁶ § 4 vyhlášky č. 479/2000 Sb.

5.5 Srovnání způsobu odměňování likvidátora a insolvenčního správce

S odměňováním likvidátorů a s úhradou nákladů likvidace se vždy pojily stížnosti likvidátorů na chybně nastavený systém. Před rokem 2000 soudy nemohly plnit svou povinnost spočívající v rušení společností, protože nebyly schopny najít osobu ochotnou bez přiměřené odměny funkci likvidátora vykonávat,¹¹⁷ zejména v případě, kdy bylo pravděpodobné, že nebude zjištěn žádný majetek likvidované společnosti. Zákonodárce napravil tento stav novelou č. 370/2000 Sb. zákonem, kterým se měnil zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Prostřednictvím této novely byly do obchodního zákoníku zakomponovány nové způsoby jmenování likvidátora soudem. Jedná se zejména o § 71 odst. (7) ObchZ, podle kterého, nelze-li jmenovat likvidátora podle odstavců 1 až 4, jmenuje soud likvidátora z osob zapsaných v seznamu správců konkurzní podstaty (následně od 1. 1. 2008 v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 182/2006 Sb. insolvenční zákon, byl termín „konkurzní správce“ nahrazen termínem „insolvenční správce“). Na uvedenou novelu navázala již zmíněná vyhláška č. 479/2000 Sb., která vymezila způsob odměňování a hrazení hotových nákladů.

V poslední době lze opět slyšet hlasy nespokojených likvidátorů, důvod však již nespočívá v nedostatečné právní úpravě, nýbrž v její zastaralosti. Vyhláška č. 479/2000 Sb. prošla tvorbou procesu již před více než deseti lety a v uplynulší době nebyl nikterak reflektován vzestup cenové hladiny a růst inflace, který pomalu, avšak nikoliv zanedbatelně snižuje reálnou hodnotu odměny likvidátora. Často dochází ke srovnání práce likvidátora a insolvenčního správce. Likvidátor obchodní společnosti je v případě soudních likvidací nejčastěji vybírán v souladu se zněním § 71 odst. 7 ObchZ ze seznamu insolvenčních správců. Přestože k likvidaci a k insolvenčnímu řízení (následně k případnému konkurzu) dochází převážně z rozdílných důvodů, postavení a činnost likvidátora jsou v mnohém obdobné jako postavení a činnost insolvenčního správce. V případech, kdy byl likvidátor jmenován soudem, je tato podobnost ještě ztelnější.

¹¹⁷ Adamík, Pilátová, Richter: *Likvidace obchodní společnosti*. Anag, 2008. str. 41–42.

Jak likvidátor, tak insolvenční správce musí vejít v jednání s úpadcem (s likvidovanou společností), zjistit prostřednictvím součinnosti s třetími osobami majetkové poměry společnosti, vyzvat věřitele k přihlášení pohledávek, zajistit smluvní agendu, vést účetnictví a mnohé další. Insolvenční zákon i obchodní zákoník dávají insolvenčnímu správci a likvidátorovi podobný rozsah pravomocí a staví je do obdobné pozice. Často je náročnost likvidace dokonce vyšší než náročnost insolvenčního řízení, a to zejména v případech, kdy insolvenčnímu řízení předchází likvidace společnosti, takže likvidátor zajistí podklady a v podstatě určí hranice nadcházejícího insolvenčního řízení. Nejen povinnosti a status insolvenčního správce a likvidátora jsou obdobné, do značné míry stejná, a nepochybně vysoká, je také jejich odpovědnost.

Podobnost obou funkcí je nepopíratelná. Postavení likvidátora a insolvenčního správce se však výrazně liší, co se týče úpravy jejich odměňování a náhrady hotových výdajů.

Odměna insolvenčního správce se řídí vyhláškou č. 313/2007 Sb.¹¹⁸ a zásadně vychází z výtěžku připadajícího na zajištěného věřitele a odměny určené z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele. V případě konkurzu činí odměna minimálně 45.000 Kč, a to i v případě ne příliš náročných řízení a nepatrného konkurzu. Jak již bylo shora uvedeno, odměna likvidátora činí 1.000 Kč, přičemž soud může podle okolností případu odměnu přiměřeně zvýšit až do výše 5.000 Kč.

Vyhláška, kterou je upravena náhrada hotových výdajů insolvenčních správců, se od vyhlášky týkající se likvidátorů liší v jediném detailu, který je nicméně pro likvidátora zásadní, neboť ho staví do mnohem slabší pozice. Insolvenčnímu správci jsou hotové výdaje hrazeny v prokázané výši v průběhu řízení, zatímco o náhradě hotových výdajů likvidátora rozhoduje až soud na základě vlastního uvážení, zda bude považovat náklady za účelné, či nikoliv.

¹¹⁸ 313/2007 Sb., vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

6. PROBLÉMY VYVSTÁVAJÍCÍ V PRAXI

Ve snaze neomezit se na zkoumání soudních likvidací v rovině teoretické jsem navštívil likvidátory a soudce, abych zachytil aktuální problémy a zprostředkoval zde jistou reflexi ze strany zainteresované odborné veřejnosti. Níže pojednám o problémech, s nimiž jsem se touto cestou seznámil, a to bez odpovídajícího tematického členění, které by s ohledem na jejich různorodost postrádalo smysl.

6.1 Nedostatečná vybavenost a kapacity soudů

Ze strany soudců jsem byl upozorněn na personální, potažmo materiální vybavenost soudů. Ačkoliv uvedený problém souvisí s procesem likvidace pouze nepřímo, může být často společným jmenovatelem dalších navazujících komplikací. Největším rejstříkovým soudem v České republice je Městský soud v Praze,¹¹⁹ v současnosti je u něj registrováno 250 000 subjektů, což je polovina všech subjektů z celé České republiky. Průměrný měsíční nápad nových návrhů na zápis nebo změnu zápisů údajů v obchodním rejstříku přesahuje 6000 (z toho cca 1500 je tzv. „prvozápisů“), dále Městskému soudu dochází měsíčně cca 5000 podnětů od soukromých žadatelů či orgánů veřejné správy k různým zásahům vůči obchodním společnostem ve vztahu k jejich zápisům v OR, které soud musí prošetřit a vyřídit. Na toto penzum je soud vybaven 40 vyššími soudními úředníky, v jejichž kompetenci je rozhodovat o zápisech do OR a na nichž téměř výhradně leží veškerá tíha a zodpovědnost za činnost a fungování obchodního rejstříku. Přitom se jedná o odborně náročnou a mnohdy i právně poměrně složitou agendu. Kvůli jejich platovému zařazení pak dochází i k časté fluktuaci, takže se jen obtížně udržuje nezbytná kvalita rozhodování.

¹¹⁹ Oddělení styku s veřejností, Mgr. Jaroslav Rozsypal

6.2 Změny související s účinností nového Insolvenčního zákona¹²⁰

Nová právní úprava úpdkového práva se v oblasti soudních likvidací odrazila následujícím nežádoucím způsobem. Pokud soud neustanoví likvidátorem osobu z likvidované společnosti, nemá jinou volbu než ustanovit likvidátorem pro likvidaci nařízenou soudem osobu evidovanou v seznamu insolvenčních správců. Soudům byl přitom citelně snížen počet osob, které mohou likvidace nařízené soudem vykonávat, a byl omezen s účinností od 1. 1. 2010 prozatím na 382 osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců.¹²¹ Stalo se tak v důsledku ukončení přechodného období vyplývajícího ze zákona o insolvenčních správcích.¹²²

Nastala tedy situace, kdy počet osob oprávněných vykonávat likvidace nařízené soudem je nedostatečný a je s podivem, že si nikdo provázanost seznamu insolvenčních správců s likvidacemi nařízenými soudy s předstihem neuvědomil. Nastalou situaci se pružně snažila řešit Komora specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR, která oslovila zainteresované soudy, popsala daný problém, navrhla legislativní řešení a požádala je o vyjádření.

KSKŘI oslovila expertní pracovní skupinu pro insolvenční právo, zřízenou Ministerstvem spravedlnosti ČR a rovněž toho času ministryni JUDr. Danielu Kovářovou. Obsahem podnětu KSKŘI k legislativní změně byla skutečnost, že od 1. 1. 2010 lze likvidátory pro likvidace nařízené soudem lze vybírat jen ze seznamu v té době 223 insolvenčních správců, kteří získali oprávnění k činnosti složením zkoušky. Členové KSKŘI, kteří jsou zapsáni v seznamu insolvenčních správců, jsou přitom stále plně vytíženi insolvenčními řízeními a jen velmi obtížně nalézají i přes dobrou vůli prostor pro to, aby se zabývali likvidacemi nařízenými soudy. Jedné osobě přitom může

¹²⁰ Srov. „Bude řešení likvidací nařízených soudem od roku 2010 problémem?“ – rozhovor s prezidentem Komory specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR Ing. Ericem Deutschem (*Konkurzní noviny*, 31. 3. 2010).

¹²¹ Zdroj: www.justice.cz ke dni 15. 12. 2011.

¹²² § 40 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích: „Oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce podle odstavce 1 po uplynutí dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona zaniká.“ Zmiňovaný § 1 dokazuje na vyhlášku č. 476/1991 Sb. ministerstva spravedlnosti České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, a s účinností od 1. 1. 2010 tedy bývalí konkurzní správci pozbyli možnost vykonávat činnost insolvenčního správce.

být přiděleno 30 až 70 likvidací, vždyť jediný z celkem šesti soudů vyhláší průměrně 700 likvidací ročně; celkově by to činilo 4 200 likvidací za jeden rok.

KSKŘI vyjádřila obavu, že na soudech vzniká situace, jejíž dopad v budoucnosti pravděpodobně pocítí: zpomalí či úplně zastaví se tzv. čištění obchodních rejstříků od „mrtvých“ společností, protože nebude v možnostech insolvenčních správců tento nápor zvládnout. S ohledem na obtížnost insolvenčních zkoušek totiž nelze v dohledné době očekávat, že dojde k uspokojivému navýšení počtu insolvenčních správců.

6.3 Právní důsledky změny koncepce sídla obchodní společnosti

Jedním z důvodů pro zrušení společnosti s likvidací z rozhodnutí soudu byl dříve nesoulad sídla faktického se sídlem zapsaným v obchodním rejstříku, jelikož obsah zápisu odporoval donucujícím ustanovením zákona. Podstatnou změnou, která přinesla do zahájení likvidačního procesu značnou nejistotu, je zákon č. 215/2009 Sb., který změnil koncepci chápání sídla právnických osob v českém právním řádu. Dosavadní právní úprava vycházela z teorie skutečného sídla, tedy povinnosti právnické osoby mít v obchodním rejstříku zapsáno jako sídlo místo, kde právnická osoba skutečně sídlí. Změna § 19c občanského zákoníku tuto povinnost odstranila a zapsané sídlo právnické osoby se tak již nemusí shodovat se sídlem skutečným. Pokud je v obchodním rejstříku zapsáno sídlo společnosti, která nemá právní důvod k jeho užívání, nemůže soud již postupovat v souladu s § 29 odst. 6 ObchZ. Změna vycházela především z povinnosti zákonodárce zohlednit v českém právním řádu judikaturu Evropského soudního dvora vztahující se k výkladu článků 43 a 48 Smlouvy o založení Evropského společenství (např. rozhodnutí ESD ve věci *Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH*). Tato změna s sebou přinesla i určité negativní skutečnosti, mj. došlo k narušení snahy soudních orgánů likvidovat společnosti, které již fakticky nevykonávají svoji činnost. Obchodní zákoník v § 37 odst. 2 sice stanoví, že právnická osoba při návrhu na zápis sídla do obchodního rejstříku doloží právní důvod užívání prostor a totéž učiní v případě zápisu změny sídla. Zákon ale již nestanoví, co se stane, pokud tento právní důvod ztratí. Ačkoliv z ustanovení § 200d odst. 1 písm. e) OSŘ se

dá dovodit, že pozbude-li právnická osoba právní důvod užívání prostor, ve kterých má umístěno zapsané sídlo, je povinna si opatřit k zapsanému sídlu nový právní důvod užívání, anebo zapsané sídlo přemístit do prostor, ke kterým právní důvod užívání má, výslovná hmotně právní úprava chybí a soudní praxe není v tomto bodě jednotná.

6.4 Nedostatečná spolupráce státních orgánů

Likvidátor se musí při výkonu své funkce vypořádávat s různorodými problémy a poněkud překvapivě dochází k obstrukcím taktéž v souvislosti s činností státních orgánů.

Ukázkovým případem nefungující spolupráce a nízkého povědomí soudu o činnosti likvidátora jmenovaného soudem je i následující ne zcela ojedinělý případ. Likvidátor v průběhu likvidace došel k závěru, že likvidovaná společnost je předlužena a v souladu se zněním § 98 InsZ¹²³ podal návrh na zahájení insolvenčního řízení. Celkové závazky společnosti činily přibližně 4.500.000 Kč, přičemž jediným majetkem společnosti byly jen obtížně prodejné lesní pozemky o nevelké rozloze. I přes shora uvedené skutečnosti rozhodl Krajský soud v Praze usnesením¹²⁴ o povinnosti likvidované společnosti k zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení ve výši 50.000 Kč. Toto rozhodnutí Krajského soudu v Praze lze považovat za vadné, a to přinejmenším ze dvou důvodů. V první řadě soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem, když nevzal v potaz majetkovou situaci dlužníka a na místo vydání usnesení o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku podle § 144 IZ požadoval uhrazení zálohy. Za druhou závažnou chybu lze považovat to, že nebyly předem zváženy všechny důsledky uvedeného rozhodnutí, jelikož jménem dlužníka podal návrh likvidátor, který byl jmenován soudem ze seznamu insolvenčních správců. Likvidátor by byl tedy nucen uhradit zálohu ze svých vlastních prostředků, či požádat o úhradu zálohy soudem, který jej jmenoval. Likvidátor v daném případě zcela dle logiky věci podal odvolání k Vrchnímu soudu v Praze, který napadané rozhodnutí

¹²³ § 98 odst. 1 a odst. 2 InsZ: „Dlužník, který je právnickou osobou je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Povinnost podle odstavce 1 mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci.“

¹²⁴ Usnesení Krajského soudu v Praze, č. j. 38 INS 5041/2008-A-7 ze dne 11. 12. 2008.

změnil,¹²⁵ takže se dlužníkovi neukládá povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení. Odvolací soud v odůvodnění sice uvádí, že sdílí názor soudu prvního stupně ohledně potřeby zajistit pro insolvenčního správce prostředky nezbytné na úhradu jeho funkce, avšak co je důležité, v případech, že je dlužník v likvidaci a jeho likvidátor jmenovaný do této funkce soudem zjistí, že dlužník nedisponuje finančními prostředky, neměl by insolvenční soud složení zálohy požadovat.

6.5 Nedostatečná administrativní správa ze strany soudů

S ohledem na množství soudních likvidací a objem vynaložených finančních prostředků by se dalo očekávat, že si soudy budou ve snaze zefektivnit svou práci vést přesné statistiky a usilovat o jednotný přístup k této problematice a především postup při jejím řešení. To se ovšem bohužel neděje.

6.5.1 Nevedení statistik soudních likvidací

Abych svou práci mohl podložit přesnými údaji a čísly, obrátil jsem se na několik krajských soudů s žádostí o poskytnutí podrobných statistik, které by se vztahovaly k agendě soudních likvidací. K mému překvapení mi bylo sděleno, že soudy jsou schopny poskytnout pouze orientační údaje, vyplývající ze statistik celkového nápadu jednotlivých obchodních oddělení. Vzhledem k předpokladu, že se jedná o ucelenou oblast v rozhodovací praxi soudů, navštívil jsem jednoho ze zainteresovaných soudců přímo u Městského soudu v Praze. Získal jsem zde množství užitečných informací, nicméně na mou žádost týkající se statistik vedených soudem se mi dostalo obdobné reakce jako v případě soudů krajských. Jinými slovy, ani Městský soud v Praze, který má zdaleka největší nápad v obchodních věcech, zvláštní statistiky nevede. Dle mého názoru by se z hlediska výdajů soudu jednalo o položku s minimální finanční nákladovostí, ovšem se značnou vypovídající hodnotou. Údaje jako nápad, průměrná délka, náklady, zaměření na výkon funkce likvidátorů a členění dle jednotlivých soudů a soudců by byly přínosem pro celou zainteresovanou odbornou

¹²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. 2 VSPH 23/2009-A-15 ze dne 9. 2. 2009.

veřejnost, potažmo soudy, které by snáze obhajovaly vynaložené náklady před správou soudů a zefektivnily spolupráci s likvidátory.

6.5.2 Neexistence jednotné metodiky

Ačkoliv jen u Městského soudu v Praze se věnuje soudním likvidací již po několik let přibližně deset soudců, blíže spolu nespolupracují a likvidacím se každý věnuje spíše okrajově v rámci ostatní agendy, která na ně připadá podle rozvrhu práce. Doposud nedošlo k vytvoření jednotné metodiky a chybí také iniciativa spočívající ve snaze řešit problematiku cestou legislativních změn. Nezřídka se pak rozhodovací praxe soudů liší, což u likvidátorů pochopitelně vyvolává pouze nevoli.

6.6 Generování prostředků na úhradu nákladů likvidace

Jak již bylo uvedeno v příslušných kapitolách, náklady vzniknuvší v průběhu likvidace, včetně odměny likvidátora hradí ve většině případů v konečném důsledku stát. Dle sdělení Městského soudu v Praze se ročně zruší přibližně 1000 společností s likvidací z rozhodnutí soudu a v celorepublikovém měřítku tak daňového poplatníka likvidace nařízené soudem ročně přijdou na desítky milionů korun. Základní možností postihu odpovědných osob je vymáhání nedoplatku na základním kapitálu a současně důsledná kontrola účetnictví likvidované společnosti. Uvedené možnosti jsou však pouze omezené a je nutno zvažovat další alternativy.

V úvahu připadá eventualita soudního vymáhání nákladů na společnících likvidované společnosti. Odpovědnost společníka za škodu, která vznikla státu a která byla způsobena v důsledku zanedbání povinností společníka, je neoddiskutovatelná a zdánlivě se tak nabízí možnost, jak snadno dohnat společníky k odpovědnosti. Po hlubší analýze navrženého řešení však zjistíme, že efektivita zvoleného prostředku je jen zdánlivá. V mnoha případech jsou společníky osoby zahraniční, osoby právnické či osoby, které již nemají právní subjektivitu. Celkové náklady na vymáhání pohledávek včetně náročné administrativní činnosti by pak v konečném důsledku přesáhly výši pohledávek úspěšně vymožených. Přesto jsem toho názoru, že by soud měl zjišťovat případnou aktivitu společníků v další podnikatelské činnosti či zkoumat prostřednictvím

součinnosti s třetími osobami jejich majetkovou situaci. V případě, že by došel k závěru, že řízení směřující k vymožení pohledávky má smysl a je vysoká pravděpodobnost, že částka bude vymožena, měl by dát podnět Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových k zahájení příslušného řízení.

Teoreticky by bylo možné taktéž uvažovat o vytvoření institutu jakési povinné zálohy, nikoliv totožné se základním kapitálem, která by byla na počátku vzniku společnosti složena na zvláštní bankovní účet rejstříkového soudu. Jednalo by se zcela jistě o nejsnazší možnost, jak do budoucna vyřešit stávající problémy. V případě, že by společnost byla zrušena z rozhodnutí soudu, likvidátor byl jmenován z řad insolvenčních správců a společníci by odmítli uhradit vznikuvší náklady, došlo by k užití zmíněné zálohy. V případě, že by společnost ukončila svoji činnost běžným způsobem, došlo by k navrácení zálohy. O této možnosti již proběhla diskuse v legislativních kruzích, ale návrh byl navrácen předkladatelům, soudcům Městského soudu v Praze jako příliš složitý. Vytknuta byla především předčasná sankční povaha institutu, vzhledem k jednání, které se dosud neuskutečnilo. Komplikace by doprovázely také správu, administraci a pojištění vkladů. S ohledem na průměrnou délku života obchodních společností by vklady ztrácely na hodnotě, a tím i na efektivnosti a postupné navyšování vkladu podle inflace by bylo z administrativního hlediska opět příliš komplikované. S ideou však ve své podstatě nelze než souhlasit a jistě by měla i nadále být předmětem diskuzí odborné veřejnosti.

7. PRÁVNÍ ÚPRAVA DE LEGE FERENDA

V několika posledních letech probíhají usilovné práce na rekodifikaci soukromého práva. Výsledkem těchto prací je nový občanský zákoník a nový obecný předpis upravující obchodněprávní vztahy.¹²⁶ Téměř desetiletá práce rekodifikační komise dosáhla významného mezníku v květnu roku 2011, kdy vládní kabinet na své schůzi jednohlasně schválil trojici zákonů, které mění soukromé právo v České republice – návrh nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a

¹²⁶ Pelikánová, I.: *Návrh občanskoprávní kodifikace*. Právní fórum č. 10/2006, s. 347.

zákona o mezinárodním právu soukromém.¹²⁷ V kontextu očekávaných legislativních změn považují za vhodné zabývat se vyjma hodnocení stávajícího právního stavu také pohledem do budoucna a podrobit zkoumání připravovanou právní úpravu.

7.1 Východiska nové právní úpravy

Proces likvidace obchodní společnosti se řídí zejména obchodním zákoníkem, který je pro danou problematiku výchozí. Stávající obchodní zákoník byl přijat v roce 1991, tedy v době převratných ekonomických a sociopolitických změn, kdy se soukromé právo probouzelo z období devastace nastolené po roce 1945. Vznikl kvalitní právní předpis, který však nebyl schopen reflektovat postupně přicházející ekonomické změny a společenský vývoj a od svého přijetí v roce 1991 se tak stal předmětem rozsáhlých diskusí odborné veřejnosti. Společnost se v oblasti podnikání v posledních desetiletích vyvíjí výrazně rychleji než v jiných sférách soukromého života, regulace obchodních společností se v posledních 30 letech vyvíjí překotně a podnikání se tak stalo tahounem vývoje soukromého práva v Evropě.¹²⁸ Významným činitelem je taktéž právo Evropské unie, resp. judikatura Evropského soudního dvora. Evropské právo totiž zavedlo princip, podle kterého si každý občan EU může pro založení společnosti vybrat právo jakéhokoliv státu EU.

Jednotlivé země jsou tak motivovány, aby ve své zemi vytvořily podnikatelsky atraktivní právní prostředí. A tak se od roku 2000 zcela nebo částečně změnila např. úprava ve Velké Británii, Francii, Itálii, Polsku, Rusku, pobaltských státech, Švýcarsku, Německu nebo Rakousku.¹²⁹

¹²⁷ Palečková, T.: „*Vláda schválila rekodifikaci soukromého práva i silnější ochranu spotřebitele v rozhodčím řízení.*“ Prohlášení tiskové mluvčí ministerstva spravedlnosti ze dne 18. 5. 2011 publikované na internetových stránkách <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

¹²⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích [online], dostupné na: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymcestorage/files/2011/DZ_zakona_o_obchodnich_korporacich_2011.pdf

¹²⁹ Dle článku „*Proč se připravuje nový zákon o obchodních korporacích*“ publikovaného na informačním serveru k připravované novele soukromého práva, dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>; autor neuveden.

7.2 Dopad navržené právní úpravy na oblast likvidací

Společnost s ručením omezeným je v návrhu zákona o obchodních korporacích upravena v části první, v hlavě I. a zejména v hlavě IV. v ustanoveních § 138 až § 250. Návrh zákona plynule navazuje na dnešní stav, nicméně se tím nezříká potřebných změn, které jsou pro české právo žádoucí. Jakkoliv zůstávají veřejná obchodní společnost a komanditní společnost v zásadě na dnešním stavu, společnost s ručením omezeným, jakožto nejužívanější korporační jednotka, přináší řadu podstatných změn.

Méně důležitou, ale velmi viditelnou změnou je opuštění jedné ze zdánlivých funkcí základního kapitálu. Dosavadní právní úprava předpokládala, že společnost musí vytvořit základní kapitál 200.000 Kč a ten do pěti let splatit, čímž se tak vytvořil dojem, že je do jisté míry garantována ochrana věřitelů. Dle současné právní úpravy však neexistují žádné právní nástroje, které by nutily společnosti udržovat základní kapitál ve společnosti v požadované výši např. na bankovním účtu. Z toho důvodu se základní kapitál stal pouze účetním pojmem, který nemá valného významu. Úloha základního kapitálu jako záruky uspokojení věřitelů je zpochybňována i v evropské judikatuře: Evropský soudní dvůr vyslovil,¹³⁰ že základní kapitál není sám o sobě způsobilý zajistit ochranu věřitelů. Tuto realitu reflektuje návrh nového zákona o obchodních korporacích, který stanoví,¹³¹ že minimální výše vkladu je 1 Kč, pokud společenská smlouva neurčí vklad vyšší. Tímto návrhem se tak zavádí do českého obchodního práva zvláštní typ kapitálové obchodní společnosti bez stanoveného minimálního základního kapitálu. Pohledávky věřitelů by měly být chráněny primárně ustanoveními o správě majetku společnosti či odpovědnosti a také tzv. testem insolvence (podle § 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení), na jehož základě je společnosti zakázáno poskytnout plnění, pokud by si tím způsobila úpadek¹³². Věřitelům se tak dostává větší ochrany, při které není spoléháno na fiktivní částku v účetnictví, ale staví se na reálném stavu majetku společnosti a odpovědnosti jednatelů.

¹³⁰ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 9. 3. 1999, C-212/97, spor mezi Centros Ltd. a Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

¹³¹ § 150, odst. 1, vládního návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech.

¹³² Mgr. Ing. Růžička, M.: článek publikovaný na serveru www.epravo.cz dne 27. 9. 2011 pod názvem: „K navrhované úpravě základního kapitálu u společností s ručením omezeným.“

Se soudními likvidacemi je často spojeno nedůsledné konání jednatelů, jejich pasivita a kroky, které jsou v rozporu se zájmy věřitelů. Návrh zákona klade důraz na ochranu věřitelů společnosti, a to prostřednictvím zvýšení odpovědnosti jednatelů. Nová úprava se v této oblasti nevzdaluje od stávajícího konceptu požadavku péče řádného hospodáře pro výkon funkce jednatele, ba naopak koncepce je v návrhu zákona rozvedena,¹³³ přičemž statutární orgán by měl svou funkci vykonávat nejen s nezbytnou loajalitou, ale také s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Soud bude dále moci v případě úpadku, který zaviniili jednatelé (nebo bývalí jednatelé) svým nesprávným rozhodnutím, určit, že věřitelům ručí celým svým majetkem za splnění povinností společnosti.¹³⁴ Navíc v takovém případě jednatelům hrozí, že budou muset vydat odměnu za výkon funkce, a to až za období dvou let před úpadkem.¹³⁵ Věřitelé budou dále ochráněni také zákazem vyplácením zisku společníkům, pokud by si tím společnost přivodila úpadek.¹³⁶

Dle mého názoru lze nový návrh zákona o korporacích hodnotit jako veskrze pozitivní. Nová právní úprava míří správným směrem a jako taková může ve spojení s pružnou rozhodovací praxí soudů přispět k nastolení příznivějšího stavu v oblasti práva obchodních společností. Pro problematiku soudních likvidací má význam především změna koncepce základního kapitálu ve spojení s větší odpovědností statutárních orgánů.

¹³³ § 55 a násl. vládního návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech.

¹³⁴ § 73 vládního návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech.

¹³⁵ § 66 odst. 1 vládního návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech.

¹³⁶ § 40 vládního návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech.

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se snažil na zvolené téma nazírat komplexně a to jak v rovině teoretické, tak v rovině praktické, aby byla dostatečně odlišena soudní likvidace obchodní společnosti od likvidace z rozhodnutí společníků likvidované společnosti. Cílem bylo podrobit zkoumání specifickou problematiku, která zasahuje do několika právních oblastí, a jejíž další vývoj bude mít zcela jistě v nemalé míře vliv na pojetí existence obchodní společnosti. Zaměření na rozhodování soudů a zkušenosti likvidátorů mělo přinést pohled zvenčí a umožnit identifikaci problémů vznikajících v praxi.

Zjištění a z nich plynoucí závěry, ke kterým jsem dospěl, mě přesvědčily o tom, že by se zkoumané oblasti mělo do budoucna věnovat více pozornosti. Činnost likvidátorů je rozmělněna do různých zákonů, předpisů a doplňujících vyhlášek. Dle sdělení prezidenta KSKŘI,¹³⁷ jenž v průběhu setrvání ve své funkci zažil již šest ministrů spravedlnosti, se každému z nich pokoušel zdůraznit nutnost věnovat se problematice úpadku komplexně, neboť likvidace a likvidátoři do ní neoddelitelně patří. Ačkoliv většina z ministrů vyjádřila souhlasné stanovisko, nedošlo do dnešního dne ke sjednání nápravy. Pokud do budoucna dojde k tomu, že budou požadavky odborné veřejnosti vzaty v potaz a skutečně budou zahájeny přípravy k unifikaci doposud roztříštěné právní úpravy, bude nezbytné nahlížet na celou problematiku jako na celek, více se zaměřit na teoretickou koncepci vedení obchodního rejstříku a stavět do popředí prevenci doplněnou o zvýšenou odpovědnost společníků a statutárních orgánů, k čemuž ostatně již směřuje návrh nového zákona o obchodních korporacích.

Z mého pohledu je současná právní úprava uspokojivá, nikoliv však dostačující, přičemž pouze v souvislosti s přijetím připravované legislativy lze očekávat příznivé změny, které mohou mít na oblast soudních likvidací pozitivní dopad. Ze strany zákonodárce by bylo rovněž vhodné vzít v potaz faktické příčiny rušení společností

¹³⁷ Konkurzní noviny, článek z vydání č. 06 ze dne 31. 3. 2010; „Bude řešení likvidací nařízených soudem od roku 2010 problémem?“, rozhovor s prezidentem Komory specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR Ing. Erichem Deutschem.

z rozhodnutí soudu, otevřít diskusi nad možnou změnou příslušných právních předpisů a čelit tak vysokému počtu soudních likvidací v rovině prevenční, s cílem eliminovat jednotlivé rizikové faktory. Ani sebelepší právní úprava však nemůže zajistit řádné fungování celého systému. I v případě soudních likvidací nalezneme celou řadou problémů a otázek, které nelze řešit na úrovni legislativní, neboť iniciativa ke změně musí vycházet od samotných soudců, likvidátorů a dalších dotčených osob a orgánů.

Prvním krokem by měla být změna v přístupu rejstříkových soudů. Soudy jsou příliš benevolentní k jednání společností, které je v rozporu s právními předpisy, a ačkoliv se soudy odvolávají na personální či finanční tíseň, jejich přístup k vytvoření jednotné systematiky nelze v žádném případě označit za aktivní či progresivní. Za pomoci nové právní úpravy lze očekávat zodpovědnější přístup statutárních orgánů a společníků společnosti, což by mohlo být do budoucna příslibem snížení počtu „mrtvých“ společností. Vhodné by bylo rovněž pokračovat v diskusi ohledně přímé odpovědnosti společníků za náklady likvidace a uplatnění těchto nákladů na odpovědných osobách. Nevyhnutelná, avšak nikoliv vhodná změna v koncepci sídla společnosti přinesla komplikace nejen soudcům usilujícím o likvidace „mrtvých“ společností, ale také vlastníkům nemovitostí, pro něž bude nyní o poznání obtížnější docílit výmazu sídla u společností, které již fakticky v sídle uvedeném v obchodním rejstříku nesídlí.

Problémy související s nedostatečným počtem likvidátorů, způsobené novelou insolvenčního zákona, by v následujících letech měl vyřešit rostoucí počet osob, které se hodlají stát insolvenčními správci. Nejpalčivějším problémem, který v současné době likvidátory tíží, je nedostatečná výše odměn, které v mnohých případech pokryjí pouze administrativní náklady a související drobné výdaje. Vzhledem ke snaze soudů minimalizovat výši hotových výdajů je funkce likvidátora v současné době spíše než čímkoliv jiným přítěží.

Naopak pozitivně lze hodnotit snahu jednotlivých soudců vytvářet si okruhy likvidátorů, kteří soudní likvidace vykonávají řádně, v přijatelném časovém horizontu, a přitom s nízkými náklady, což předpokládá jejich vysokou profesionalitu a vynikající

odborné znalosti. Jak mi bylo sděleno ze strany likvidátorů, kteří byli jmenováni do své funkce ve stovkách společností, jediným možným způsobem, jak vykonávat soudem přidělené likvidace efektivně, bylo zaměstnat administrativní pracovníky, vytvořit systém diverzifikace pracovních úkolů, takže likvidátor vykonával pouze dozor a zaměřil se na činnost vyžadující vyšší odbornou úroveň.

I přes řadu výtek nelze než konstatovat, že právní úprava je uspokojivá a danému účelu dostačující. Případné změny, na jejichž vhodnost jsem se snažil poukázat, mají pouze dílčí charakter a vznesené návrhy se týkají především efektivity a účelnosti systému. Zde je již nutno apelovat na dotčené osoby, tedy likvidátory a soudce, kteří mohou za vzájemné spolupráce přispět k sjednocení postupů a eliminaci nedostatků, a dosáhnout tak lepší celkové efektivity v oblasti soudních likvidací.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

<i>ObchZ</i>	Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník.
<i>ObčZ</i>	Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník.
<i>OSŘ</i>	Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád.
<i>InsZ</i>	Zákon č. 182/2006 Sb. O úpadku a způsobech jeho řešení.
<i>Společnost</i>	Pokud není uvedeno jinak, jedná se o společnost s ručením omezeným.
<i>KSKŘI</i>	Komora specialistů pro krizové řízení a insolvenci v ČR.
<i>ESD</i>	Evropský soudní dvůr.
<i>OR</i>	Obchodní rejstřík.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

- 1) ADAMÍK PETR, PILÁTOVÁ JANA, RICHTER JAROSLAV
Likvidace obchodních společností
3. aktualizované vydání, ANAG, 2008

- 2) BEJČEK, ELIÁŠ, RABAN a kolektiv
Kurz obchodního práva. Obchodní závazky
5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010

- 3) DVOŘÁK, T.
Společnost s ručením omezeným
3. přepracované vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008

- 4) ELIÁŠ, BARTOŠÍKOVÁ, POKORNÁ a kolektiv
Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé
5.vyd. C. H. Beck

- 5) HOLEJŠOVSKÝ, J.
Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy
1. vydání, Praha C.H. Beck, 2003,

- 6) KOTOUČOVÁ, J. a kolektiv
Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) komentář
1. vydání C. H. Beck, 2010

- 7) KRATOCHVÍLOVÁ, J.
Likvidace, likvidační projekt a jeho součásti
3. přepracované a rozšířené vydání, Prospektrum 1998,

8) KRATOCHVÍLOVÁ, H.

Zrušení firem. Likvidace a úpadek se vzory podání

1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002

9) POKORNÁ JARMILA, KOVAŘÍK ZDENĚK, ČÁP ZDENĚK a kolektiv

Obchodní zákoník, Komentář, I. díl

1. vydání Wolters Kluwer ČR a.s., 2009

10) ŠTENGLOVÁ I., PLÍVA S., TOMSA M. a kolektiv

Obchodní zákoník, Komentář

9. vydání C. H. Beck, 2004

11) ŠTENGLOVÁ I., PLÍVA S., TOMSA M. a kolektiv

Obchodní zákoník, Komentář

12. vydání C. H. Beck, 2009

Časopisecké články

- 1) Konkurzní noviny, článek z vydání č. 06 ze dne 31. 3. 2010; „*Bude řešení likvidací nařízených soudem od roku 2010 problémem?*“, rozhovor s prezidentem Komory specialistů pro krizové řízení a insolvenční řízení v ČR Ing. Erichem Deutschem
- 2) JUDr. Tomáš Dvořák. *K některým otázkám spojeným s osobou likvidátora kapitálových společností.* Právník, článek z vydání č. 8/2000 na straně 753;
- 3) Kozák, J. *Průvodce dlužníka insolvenčním řízením.* Právní fórum. 2008, roč. 5, č.1, s.17-38. ISSN 1214-7966 str. 20
- 4) Hampel, P. *Pohled rejstříkových soudů na likvidace obchodních společností.* Právní rádce. Článek z vydání č. 8/2003 na straně 28
- 5) Pelikánová, I.: *Návrh občanskoprávní kodifikace,* Právní fórum č. 10/2006, s. 347.

Právní předpisy

- 1) Zákon č. 513/1991 Sb., *obchodní zákoník*
- 2) Zákon č. 40/1964 Sb., *občanský zákoník*
- 3) Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*

- 4) Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon
- 5) Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců ve znění zákona č. 165/2006 Sb.
- 6) Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon
- 7) Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže
- 8) Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- 9) Zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a komoře daňových poradců České republiky
- 10) Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- 11) Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- 12) Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
- 13) Zákon č. 217/2009 Sb., změna insolvenčního zákona a změna některých dalších zákonů
- 14) Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění
- 15) Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků
- 16) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- 17) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
- 18) Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách
- 19) Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě
- 20) Zákon č. 350/2000. Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb.,
- 21) *Vládní návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech schválený vládou ve znění změn přijatých Legislativní radou vlády v květnu 2011*
- 22) Vyhláška Ministerstva spravedlnosti sbírka 479/200, částka 138/2000
O odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora
- 23) Vyhláška Ministerstva spravedlnosti 312/2007 Sb.,
O obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců
- 24) Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 476/1991 Sb.,
Kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání

Judikatura

- 1) Usnesení Městského soudu v Praze č.j. 80 Cm 142/2006-20 ze dne 16. 2. 2009
- 2) Usnesení Vrchního soudu v Praze, č.j. 7 Cmo 133/2009-23 ze dne 14. 10. 2009
- 3) Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1689/2009 ze dne 18. 5. 2010

- 4) Usnesení Krajského soudu v Praze, č. j. 38 INS 5041/2008-A-7 ze dne 11. 12. 2008
- 5) Usnesení Vrchního soudu v Praze, č. j. 2 VSPH 23/2009-A-15 ze dne 9. 2. 2009
- 6) Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1664/2007 ze dne 27. 1. 2009
- 7) Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 149/2005 ze dne 14. 12. 2005
- 8) Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 Cmo 358/2006 ze dne 21. 2. 2007
- 9) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 387/2006, ze dne 26. 6. 2007
- 10) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 2 Cdon 1690/97 ze dne 15. 6. 1999
- 11) Usnesení Vrchního soudu v Praze, č.j. 14 Cmo 236/2009-69 ze dne 24. 11. 2010
- 12) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1553/2007 ze dne 22. 1. 2009
- 13) Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 20 Cdo 1061/2008 ze dne 27. 11. 2008
- 14) Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011 ze dne 31. 5. 2011
- 15) Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 9. 3. 1999, C-212/97

Jiné

- 1) Důvodová zpráva (volební období 1998 - 2002) – 476/0 Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- 2) Důvodová zpráva vládního návrhu zákona o obchodních korporacích
- 3) Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 215/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník a další související zákony

Internetové zdroje

- 1) Asociace na ochranu věřitelů České republiky [online]. 2010 [cit. 2011-10-25]. www.anov.cz. Dostupné z: <http://www.anov.cz/problematikapohledavek>
- 2) www.komoraspravcu.cz - komora správců majetku a likvidátorů
- 3) www.kskri.cz - komora specialistů pro krizové řízení a insolvenční řízení v ČR
- 4) www.konkursni-noviny.cz
- 5) <http://obcanskyzakonik.justice.cz>
- 6) Kučera, P.: článek publikovaný na serveru www.aktualne.cz dne 28. 11. 2010 pod názvem: „*Máte staré údaje v obchodním rejstříku? Stát přitvrdí.*“
- 7) Mgr. Ing. Růžička, M.: článek publikovaný na serveru www.epravo.cz dne 27. 9. 2011 pod názvem: „*K navrhované úpravě základního kapitálu u společností s ručením omezeným.*“

ABSTRAKT

Likvidace společnosti s ručením omezeným z rozhodnutí soudu

Tématem, které jsem si zvolil pro svoji diplomovou práci je: „Zrušení společnosti s ručením omezeným z rozhodnutí soudu.“ Hlavní důvod pro vymezení se na společnost s ručením omezeným spočívá ve skutečnosti, že společnost s ručením omezeným je nejrozšířenější korporační jednotkou v České republice. Záměrem této práce je podrobit zkoumání oblast, která neoprávněně uniká zájmu odborné veřejnosti, ačkoliv jen na základě rozhodnutí Městského soudu v Praze jsou ročně zrušeny stovky obchodních společností. Dalším z důvodů pro volbu daného tématu je aktuální situace na poli soudních likvidací, kdy změny v insolvenčním právu a neujasněná koncepce vedení obchodního rejstříku přispívají k narůstajícímu počtu tzv. „mrtvých společností“.

Diplomová práce se skládá ze tří stěžejních částí, přičemž každá z nich se zaobírá různými aspekty likvidačního procesu.

V úvodní části jsou představeny hlavní oblasti zvolené problematiky. Záměrem bylo vymezit a charakterizovat soudní likvidace a to také v souvislosti s ekonomickou a finanční krizí posledních let. Poskytl jsem podrobný rozbor důvodů, které vedou k nucenému zrušení společností s likvidací, přičemž jsem identifikoval dvě skupiny důvodů. První skupinou jsou důvody zákonné, jejichž vymezení nalezneme v zákoně, zatímco druhou skupinou jsou důvody faktické, které důvodům zákonným předcházejí a jsou spojeny se založením a existencí společnosti.

Druhá část práce je stěžejní jak z obsahového tak tematického hlediska a zabývá se samotným průběhem likvidace, přičemž se zaobírám jednotlivými kroky likvidátora a stadii likvidačního procesu. Snažil jsem se poukázat na rozdíly mezi likvidací běžnou a likvidací soudní a taktéž zmínit podobnost s řízením insolvenčním. Nejdůležitější osobou v průběhu likvidace je bezpochyby likvidátor společnosti. Osobou likvidátora se zaobírám v samostatné kapitole, kde jsou popsány jednotlivé aspekty jeho funkce v rámci likvidačního procesu.

Závěrečná část práce se soustředí na problémy související s velkým počtem „mrtvých společností“. Cílem bylo zkoumat specifické problémy a překážky ve zvolené oblasti a to prostřednictvím spolupráce s likvidátory a soudci. Jelikož v dohledné době nabude právní moci nový zákon o obchodních korporacích, zaměřil jsem se rovněž na právní úpravu de lege ferenda s důrazem na možné dopady na oblast likvidací.

Ačkoliv je možné vznést celou řadu připomínek a výtek, je možno vyslovit závěr, že příslušná legislativa je uspokojující a pro daný účel dostatečná. Případné změny, na jejichž vhodnost jsem se snažil poukázat, mají pouze dílčí charakter a vnesené návrhy se týkají především efektivity a účelnosti systému. Zde je již nutno apelovat na dotčené osoby, tedy likvidátory a soudce, kteří mohou za vzájemné spolupráce přispět k sjednocení postupů, eliminaci nedostatků a dosáhnout tak lepší celkové efektivity v oblasti soudních likvidací.

ABSTRACT

Liquidation of the limited liability company from the decision of the court

The theme which I have chosen for my thesis is the process surrounding a decision of the court to dissolve a private limited company by liquidation. I have chosen to focus only on private limited companies as I believe it is the most used entity for the purpose of incorporation in the Czech Republic. The purpose of my thesis is to analyse an area which is missing the attention of the public despite the fact that every year hundreds of companies by the Municipal Court in Prague are being dissolved in this way. The reason for my research is based on the current situation in the field of “judicial liquidations” where changes in the insolvency law and the undeveloped conception of the commercial register are contributing to an increasing number of so called “death companies”.

The thesis is composed of three main parts, each of them dealing with different aspects of the liquidation process.

The first part is the introduction and defines the main issues in this field. I have provided a description of the phenomenon regarding the judicial liquidation system, setting it within the context of the continuing economic and financial crisis. I have given details of the causes which lead up to the liquidation of a company; these will consist of basically two groups and their causes. The first group is specified by law, the second group contains the causes which precede single breaches of law, and these are connected within the incorporation and existence of the company.

The second section is the fundamental part of my thesis which deals with the process of liquidation. Here I describe the single steps and stages of liquidation. I will try to point out the differences between regular liquidation and judicial liquidation and will also cover the connection to the insolvency procedure. Lastly I will present the different aspects attributed to the role of the most important person in the process of liquidation, the liquidator of a company.

The final part concentrates on problems resulting from the high number of “death companies”. I aim to point out the specific features of this area and to find out the main difficulties and obstacles faced in the cooperation and working partnership between the liquidators and judges. As the Companies Act has been introduced recently, and will be in force quite soon, I have also examined the problematic *de lege ferenda* with an emphasis on the possible impacts of this new law.

Although it is possible to raise a lot of objections and reproaches I dare to say that the relative legislation is satisfactory and for its given purpose, acceptable. I will try to point out the prospective changes but they only make up a partial aspect and the proposals that were mentioned are mostly concerned with the effectiveness and helpfulness in regards towards the whole system. To this point it is necessary to appeal to the people actively involved in the liquidation process, which means liquidators and judges. These people can, under mutual cooperation, achieve the unification of this system whilst ensuring the elimination of mistakes and contributing to the higher effectiveness in the field of judicial liquidations.

KLÍČOVÁ SLOVA

Likvidace obchodní společnosti z rozhodnutí soudu

Společnost s ručením omezeným

Likvidátor

KEY WORDS

Liquidation of the company from the decision of the court

Private limited company

Liquidator